

Inštitut montessori, Zasebna osnovna šola montessori

Grafiti – podpisi časa

slovenščina

raziskovalna naloga

Avtorice in razred: Lina Strajnar, 8. razred

Pia Zupan, 8. razred

Zala Trošt, 9. razred

Mentorici: mag. Mihaela Kastelec

Katarina Jerele

Ljubljana, marec 2022

KAZALO

KAZALO	II
KAZALO SLIK.....	III
KAZALO GRAFOV	IV
SEZNAM PRILOG	IV
POVZETEK V SLOVENŠČINI	V
1. UVOD	1
1.1 Opredelitev problema	1
1.2 Metode raziskovanja	2
1.3 Vzorec	3
1.4 Raziskovalna vprašanja in hipoteze	5
2. TEORETIČNI DEL	6
2.1 Kaj so grafiti?	6
2.2 Zgodovina grafitov na Slovenskem.....	7
2.3 Internetni sleng (Cyber jezik).....	9
2.4 Analiza intervjujev	10
2.5 Kako so nastali glagolski grafiti v Sloveniji?.....	11
2.6 Izumitelja glagolice	12
2.7 Razvoj glagolice na Slovenskem.....	14
2.8 Glagolski rokopisi na Slovenskem	14
3. EKSPERIMENTALNI ALI EMPIRIČNI DEL.....	16
3.1 Glagolski grafiti.....	16
3.2 Sodobni grafiti.....	22
4. REZULTATI.....	30
4.1 Podobnosti	30

4.2 Razlike.....	30
5. RAZPRAVA	35
5.1 Potrditev hipotez	35
5.2 Težave pri raziskovanju	36
5.3 Nadaljnje raziskovanje	36
6. ZAKLJUČEK	37
7. LITERATURA IN VIRI	38
8. PRILOGA	I

KAZALO SLIK

Slika 1: Raziskovanje glagolskih napisov v cerkvi v Dolenji vasi.....	3
Slika 2: Grafit, AKC Metelkova	6
Slika 3: Grafit, vrezan v steno, Hrastovlje	7
Slika 4: Naš obisk cerkve v Hrastovljah	7
Slika 5: Grafitar pri delu, Jakopičev podhod.....	9
Slika 6: Glagolica	13
Slika 7: Sveta brata Ciril in Metod, cerkev v Bežigradu.....	13
Slika 8: Kamenski rokopis, hrani Župnijski urad Črniče	15
Slika 9: Podpis in letnica, cerkev v Dornberku	17
Slika 10: Primer ljudskega humorja, Hrastovlje	19
Slika 11: Primer grafita o razmerah, Hrastovlje.....	19
Slika 12: Primer sporočila s podpisom, Dolenja vas.....	20
Slika 13: Primer glagolskega grafita Grgurja Šindlerja	20
Slika 14: Glagolski zapis v slovenščini, Dolenja vas.....	21
Slika 15: Glagolski napis v slovenskem jeziku	21
Slika 16: Primer slovenskega grafita, zid ob Celovski cesti v Šentvidu	24
Slika 17: Primer grafita v Cyber jeziku, Vič/Rožna dolina – Erjavčev podhod	25
Slika 18: Primer grafita v hrvaškem jeziku, Celovška cesta	25
Slika 19: Primer grafita v angleškem jeziku, Moste, podhod pod žel. progo na Kajuhovi.....	25
Slika 20: Primer ekološkega grafita, Poljanska ulica	28
Slika 21: Primer političnega grafita, Šlajmerjeva ulica.....	28

Slika 22: Primer epidemičnega grafita, pri Metelkovi	28
Slika 23: Primer družbeno angažiranega grafita, Snežniška ulica	29
Slika 24: Primer humorističnega grafita, Prešernovo nabrežje v Piranu.....	29
Slika 25: Glagolski podpis Grgurja, Dolenja vas	30
Slika 26: Podpis sodobnega grafitarja v obliki kronice.....	30
Slika 27: Vzhodni del zidu ob Foerstnerjevem vrtu.....	37

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Prevladujoči grafiti po mnenju anketirancev	2
Graf 2: Jezik v glagolskih napisih	16
Graf 3: Glagolski grafiti	17
Graf 4: Vsebina glagolskih sporočil.....	18
Graf 5: Jezik sporočil na dovoljenih lokacijah v Ljubljani	23
Graf 6: Jezik sporočil na nedovoljenih lokacijah v Ljubljani	24
Graf 7: Jezik sporočil v Piranu	24
Graf 8: Dovoljene lokacije	26
Graf 9: Vrste sporočil na dovoljenih lokacijah	26
Graf 10: Vrste sporočil na nedovoljenih lokacijah v Ljubljani	27
Graf 11: Vrste sporočil v Piranu	27
Graf 12: Primerjava sporočil s podpisom glagolskih in sodobnih grafitov.....	31
Graf 13: Primerjava vsebine na dovoljenih in nedovoljenih mestih v Ljubljani	32
Graf 14: Primerjava sporočil med Ljubljano in Piranom	33
Graf 15: Primerjava jezika pri vseh treh lokacijah.....	34

SEZNAM PRILOG

- 8.1 Glagolski grafiti
- 8.2 Zapisani grafiti na dovoljenih lokacijah v Ljubljani
- 8.3 Zapisani grafiti na nedovoljenih lokacijah v Ljubljani
- 8.4 Zapisani grafiti v Piranu

POVZETEK V SLOVENŠČINI

»Od kod izvirajo grafiti na slovenskih tleh?« je vprašanje, ki smo si ga zastavile na začetku šolskega leta. V roke smo dobile knjigo *Nasmejana zgodovina* in v njej dobile namig, da so bili predhodniki sodobnih grafitov na slovenskih tleh glagolski napisi. Začele smo raziskovati izvor glagolice. Odpravile smo se na teren in obiskale glagolske grafite v Hrastovljah in Dolenji vasi. Tam smo jih fotografirale in jih kasneje analizirale s pomočjo knjige Branka Fučiča *Glagoljski natpisi*. Hkrati smo fotografirale tudi sodobne grafite na dovoljenih in nedovoljenih mestih v Ljubljani in v Piranu. Te smo kasneje primerjale med seboj in z glagolskimi grafiti na slovenskem ozemlju.

Odkrile smo, da je največ glagolskih grafitov podpisov. Največ sodobnih grafitov je sporočil, med katera spadajo tudi nerazumljive besede, ki smo jih kasneje prepoznale kot Cyber jezik. Odkrile smo nekaj podobnosti med sodobnimi in glagolskimi grafiti, in sicer, da oboji vsebujejo podpise, sporočila, letnice in da so imeli pisci podoben namen – dati duška svojemu čustvovanju. Odkrile smo tudi nekaj razlik: v času nastanka, jeziku, lokaciji (zunanje in notranje površine), tematiki sporočil, velikosti in načinu zapisovanja.

Ključne besede:

Ciril in Metod, Cyber jezik, glagolica, grafiti, podpis

1. UVOD

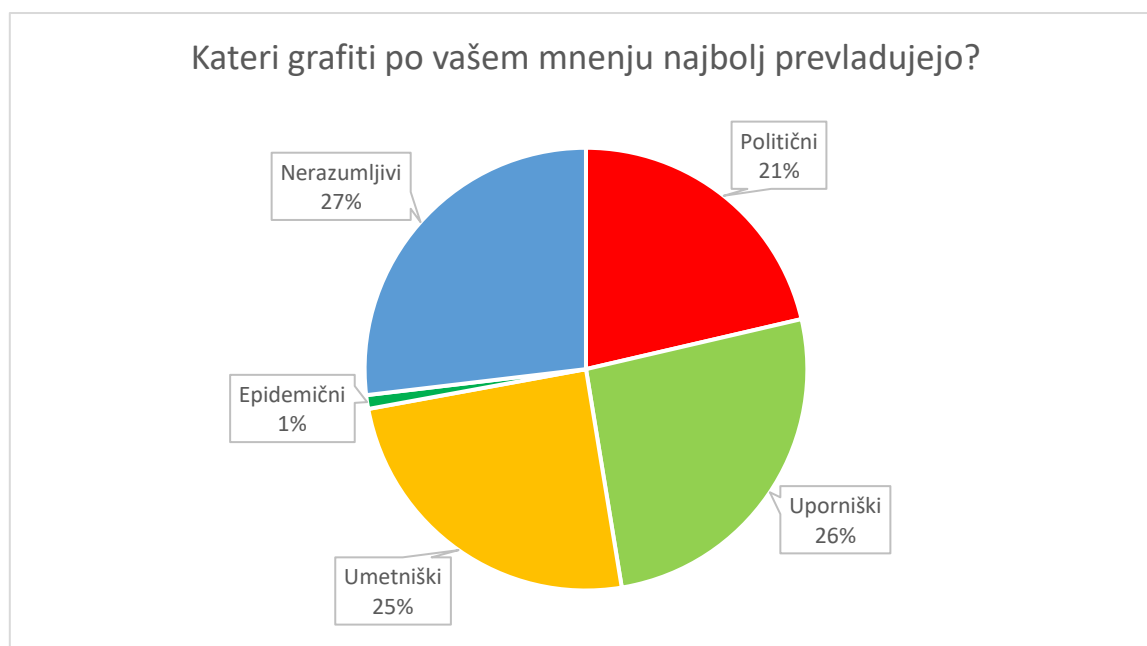
Ljudje smo ustvarjalna bitja in imamo željo po ustvarjanju. Zaradi tega si izmišljamo vedno nove stvari. Neka »sodobna novotarija« se nam zdijo grafiti. Z njimi se izražamo, puščamo odtise in včasih tudi podpise. Grafiti izkazujejo določeno mnenje, strinjanje ali nestrinjanje z nekom ali z nečim.

Grafiti so torej neke vrste podpisi časa. Preko njih lahko izvemo, kakšna je bila družba nekoč in kakšna je danes. So ogledalo naše družbe. Na primer, ko so volitve, nastaja več političnih grafitov, med epidemijo koronavirusa so nastali epidemični, med vojno nastanejo vojni ali protivojni grafiti ...

V Ljubljani smo našle grafit: »Kot si boš postiljal, tako boš spal.« Zamislile smo se nad tem grafitom. Vsak je odgovoren zase, pa vendar skupaj ustvarjamo celoto, nepopolno družbo, ki jo skušajo grafitarji skozi svoje nepodpisane podpise spremeniti. To ne pomeni, da so boljši od nas. Želijo le pokazati, kako vidijo družbo in spodbuditi vsakega posameznika, da se izboljša. Kot si boš postiljal, tako boš spal, a vseeno boš z drugimi tvoril celoto, ki bo močna, kot bo močan njen najšibkejši člen.

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Na začetku raziskovanja so nas zanimali grafiti v sodobnem času. Med sprehodom po Ljubljani smo opazile, da so grafiti naslikani, zapisani ali kombinacija obojega. Ker nas je zanimal jezikovni vidik grafitov, smo se odločile, da bomo raziskovale zapisane grafite. Pred samim raziskovanjem smo opravile kratko anketo, v kateri smo anketirance spraševale, ali med sprehodom po mestu opazijo grafite in kako jih doživljajo. Na anketo je odgovorilo 599 ljudi. Ugotovile smo, da 96 % ljudi med sprehodom po mestu opazi grafite. Na vprašanje o tem, kako jih doživljajo, je bilo možnih več odgovorov. 417 ljudi je odgovorilo, da jih doživlja kot umetnost, 247 kot način upora in 299 kot uničevanje in vandalizem. Odgovori na vprašanje o vrsti grafitov, ki prevladuje, so predstavljeni v Grafu 1.

Graf 1: Prevladujoči grafiti po mnenju anketirancev

Pojavilo se nam je vprašanje, če so grafiti na Slovenskem obstajali že prej. Med študijem literature smo odkrile glagolske grafite in raziskale vzrok za nastanek glagolice ter njen položaj v Sloveniji. Zanimalo nas je, katere so podobnosti in razlike med glagolskimi in sodobnimi grafiti, kaj je njihova glavna vsebina in kateri jezik v njih prevladuje. Spraševale smo se tudi, če se jezik in vsebina grafitov glede na lokacijo spreminjata, zato smo obiskale Piran in primerjale grafite v Piranu in v Ljubljani. Pri glagolskih grafutih smo opazile, da so se ljudje pod svoje sporočilo pogosto podpisali. Zanimalo nas je, če se sodobni grafitarji tudi podpišejo pod svoje grafite.

1.2 METODE RAZISKOVANJA

Pri raziskovanju smo uporabljale naslednje metode:

- Delo na terenu – obiskale smo Hrastovlje in Dolenjo vas, kjer smo našle **glagolske grafite**, in veliko lokacij v Ljubljani in Piranu, kjer smo preučevale in fotografirale **sodobne grafite**.
- Študij literature – v knjigi *Nasmejana zgodovina* smo dobile namig, naj obiščemo Hrastovlje. V knjižnici smo si sposodile tudi knjigo *Glagoljski natpisi* Branka Fučiča, kjer so bile napisane vse lokacije glagolskih grafitov na Slovenskem. Pri raziskovanju glagolice so nam zelo pomagali članki Janeza Zora. Odkrile smo tudi knjigo *Grafiti v Ljubljani* Helene Konda, kjer smo podrobneje spoznale razvoj grafitarstva v Ljubljani.

- Intervju – **intervjuvale** smo dve osebi, ki sta se v svoji mladosti ukvarjali z grafitarstvom.
- Anketa – naredile smo **anketni vprašalnik** zaprtega tipa o tem, kako ljudje doživljajo grafite.
- Metoda analize grafov in primerjave grafitov različnih obdobj, lokacij, vsebine in jezika.

Slika 1: Raziskovanje glagolskih napisov v cerkvi v Dolenji vasi, K. Jerele, 9. 2. 2022

1.3 VZOREC

Vzorec pri intervjuju:

Opravile smo 2 intervjuja, prvega z nekdanjim grafitarjem v živo 3. 1. 2022, drugega z nekdanjo grafitarko po Zoomu 7. 1. 2022.

Vzorec pri anketnem vprašalniku:

Anketni vprašalnik je bil od 4. 1. do 5. 3. 2022 dostopen na naslovu:

<https://www.1ka.si/a/823cb80c>. Nanj je odgovorilo 599 oseb. Med njimi je bilo 479 žensk in 120 moških: 29 osnovnošolcev, 39 srednješolcev, 51 študentov, 447 odraslih ljudi in 33 upokojencev.

Naš vzorec sestavljajo naslednji grafiti:

- 75 glagolskih napisov v Sloveniji,
- 209 grafitov na dovoljenih lokacijah v Ljubljani,
- 74 grafitov na nedovoljenih lokacijah v Ljubljani,
- 14 grafitov v Piranu.

Glagolski napisi na slovenskih tleh:

Iz knjige *Glagoljski natpisi* smo analizirale glagolske napise iz naslednjih cerkva:

- cerkev sv. Lenarta v Bodeščah,
- cerkev sv. Florijana v Bukovici pri Škofji Loki,
- cerkev sv. Frančiška v Čedadu v zamejski Sloveniji,
- cerkev sv. Andreja v Dolah pri Krašcah,
- cerkev sv. Marije v Dolenji vasi pri Senožečah,
- cerkev sv. Danijela v Dornberku,
- podružnična cerkev sv. Miklavža v Godešiču,
- cerkev sv. Trojice v Hrastovljah,
- cerkev sv. Marije Snežne v Jablanici,
- cerkev sv. Marije v Kontovlju v zamejski Sloveniji,
- cerkev sv. Miklavža v Mačah,
- cerkev sv. Andreja v Mošnjah pri Radovljici,
- cerkev Marije Karmelske v Podgrajah,
- cerkev Male Gospe v Pomjanu,
- cerkev sv. Antona v Sv. Antonu pri Kopru,
- cerkev sv. Marije v Vremskem Britofu,
- cerkev sv. Jurija v Zanigrad,
- cerkev sv. Petra v Žunovcu.

Grafite na dovoljenih in nedovoljenih lokacijah v Ljubljani in v Piranu smo fotografirale v obdobju od konca novembra 2021 do aprila 2022.

Dovoljene lokacije v Ljubljani:

- AKC Metelkova – notranji zidovi ob košarkarskem igrišču, na notranji strani kompleksa Metelkova mesto; zid parkirišča ob stavbi Pešaki; zunanji zid pri Hostlu Celica;
- Bežigrad – podvoz pod železniško progo na Drenikovi;
- Center – Trnovski pristan, betonski zid ob pločniku; OŠ Trnovo, zid ob parkirišču; transformatorska postaja pri OŠ Trnovo, na parkirišču ob igriščih;
- Kontejnerski objekt RogLab;
- Moste – podvoz pod železniško progo na Kajuhovi;
- Strelišče na Dolenjski cesti (zunanje betonske stene, ki gledajo na parkirišče);
- Šentvid – podhod pred predorom Šentvid;
- Šiška – podhod pod Celovško cesto, pri Kinu Šiška;
- Vič/Dolgi most – betonski stebri avtocestnega mostu, na končni postaji avtobusa št. 6; podvoz pod železniško progo na Erjavčevi; podhod pod železniško progo;

- Vzhodni notranji zid ob Foersterjevem baru v Foersterjevem vrtu.

Nedovoljene lokacije v Ljubljani:

Celovška cesta, Dražgoška ulica, Drenikova ulica, Jakopičev podhod, Janežičeva cesta, Kajuhova cesta, Karlovška cesta, Korenčanova ulica, Metelkova ulica, na zidu ob avtocesti pri izvoz Podutik, Petkovškovo nabrežje, podhod pod progo na Tacenski cesti, Poljanska ulica, Poljanski nasip, Prešernova cesta, Rimska ulica, Roška cesta, Snežniška ulica, Stomatološka klinika, Ulica Janeza Pavla II., Ulica Martina Krpana, Vodnikova cesta, Zaloška cesta, Železniška postaja Ljubljana.

Lokacije v Piranu:

Aškerčeva ulica, Marxova ulica, Prešernovo nabrežje, Stjenkova ulica, Trg bratstva.

1.4 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN HIPOTEZE

Zastavile smo si naslednja raziskovalna vprašanja in hipoteze:

1. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: V čem se sodobni grafiti razlikujejo od glagolskih grafitov in v čem so si podobni?

1. HIPOTEZA: Sodobni in glagolski grafiti nastajajo na zunanjih površinah.
2. HIPOTEZA: Pri glagolskih grafitih je prevladovala slovenščina, pri sodobnih grafitih prevladuje angleščina.
3. HIPOTEZA: Več kot polovica glagolskih grafitov ima versko vsebino, več kot polovica sodobnih grafitov na dovoljenih lokacijah je družbeno angažiranih.
4. HIPOTEZA: Več kot polovica raziskanih grafitov je podpisanih.

2. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Zakaj so nekateri sodobni grafiti nerazumljivi?

5. HIPOTEZA: Sodobni grafitarji uporabljajo svoj skrivni jezik.

3. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Ali se vsebina sodobnih grafitov v Piranu in Ljubljani v čem razlikuje?

6. HIPOTEZA: V Ljubljani je več političnih grafitov kot v Piranu.

2. TEORETIČNI DEL

V teoretičnem delu nas je zanimalo, kaj so grafiti in kako je potekal njihov razvoj. Z intervjujema smo prikazale osebno izkušnjo grafitarjev, ki je v marsičem podkrepila našo teoretično raziskavo. Ker smo v empiričnem delu raziskovale glagolske grafite, nas je zanimalo, kako je nastala in se razvila pisava glagolica. Ob tem smo predstavile življenje in delo Cirila in Metoda, ki sta to pisavo izumila. Zanimala nas je tudi zgodovina nastajanja glagolskih napisov na slovenskem ozemlju in vzroki za propad glagoljaškega delovanja in zapisovanja v glagolici.

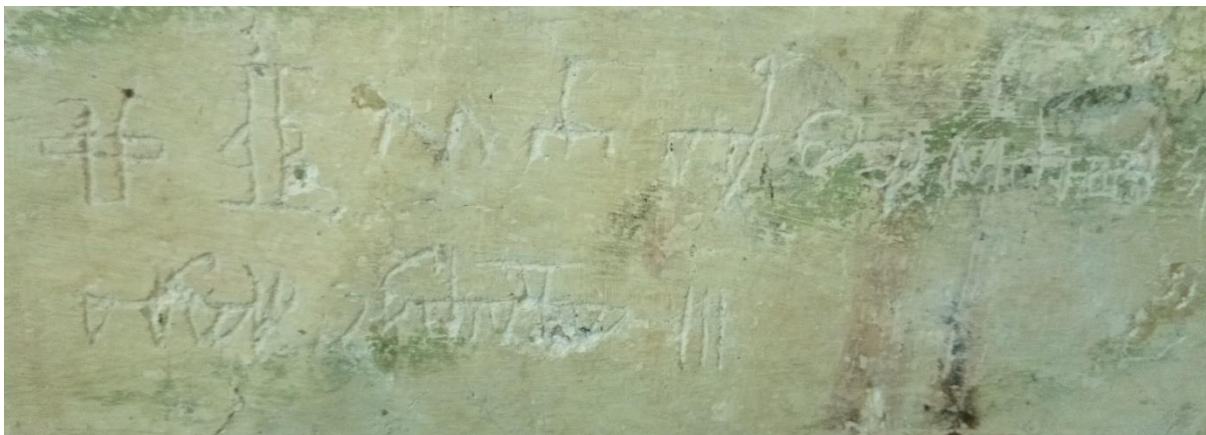
2.1 KAJ SO GRAFITI?

Danes z grafiti mislimo zlasti na ročno izdelane napise in podobe na javnih površinah, ki jih ustvarjajo posamezniki s pomočjo flomastrov in pršilnih sprejev. (Konda, 2019, 41) Izvorni jezik grafitarskih izrazov je angleščina, saj so izraze v prejšnjem stoletju ustvarili mladi Američani. Grafitarski žargon praviloma uporablja le uveljavljene besede in skovanke, ki jim da nov pomen. (Prav tam, 43)

Slika 2: Grafit, AKC Metelkova, 29. 1. 2022, Z. Trošt

Iz slovarja slovenskega knjižnega jezika, etimološkega slovarja in slovarja tujk smo razbrale, da so grafiti sprva pomenili napise, vrezane ali vpraskane v kamen ali na zid. Grafiti so bili ustvarjeni z ostrimi predmeti, beseda pa je izpeljana iz latinskega glagola »graphiare«, kar pomeni 'pišem, rišem, vrežem, vklešem'. V slovarju slovenskega knjižnega jezika so grafiti razloženi kot napis ali risba na zidu, ki sta narejena na javni površini s pršilom, po navadi skrivaj. Iz definicij sta razvidni dve tehniki izdelave grafitov: stara tehnika, uporabljena v preteklosti, in nova (sodobna) tehnika, uporabljena v sedanjosti.

Slika 3: Grafit, vrezan v steno, Hrastovlje, Z. Trošt, 9. 2. 2022

2.2 ZGODOVINA GRAFITOV NA SLOVENSKEM

Za predhodnice sodobnih grafitov večina strokovnjakov predpostavlja jamske ali stenske poslikave iz prazgodovine. Med najstarejše poslikave spadajo odtisi rok, ki so se pojavljali pred 40.000 leti v današnji Argentini, Afriki, Avstraliji, Franciji in Španiji. Prvi zapisani grafiti so nastali v družbah z razvito pisavo, kot na primer v starem Rimu ali v Egiptu ali v drugih oddaljenih krajih. Nastali so v pogovorni latinščini, ko je bila ta še živ jezik. (Konda, 2019, 21)

K zgodnjim grafitom na Slovenskem prištevamo glagolske grafite v Hrastovljah, ki so vrezani v freske, na katere so se podpisovali romarji.

Slika 4: Naš obisk cerkve v Hrastovljah, 9. 2. 2022, K. Jerele

Po Evropi se je sodobno množično grafitiranje začelo že med obema svetovnima vojnoma, pri čemer so bili najbolj množični španski in italijanski fašistični grafiti, nemški nacistični ter odporniški grafiti različnih skupin. Prvi sodobni slovenski grafiti so bili odporniški grafiti iz časa druge svetovne vojne.

Raziskovalni inštitut Akademije za likovno umetnost in oblikovanje v svojem pojmovniku prepozna dve osnovni obliki grafitov: jezikovne in likovne. Pri jezikovnih je poudarek na vsebini, ki običajno sporoča družbeno kritični komentar. Pri likovnih grafitih gre za igro oblik in barv, simbolni grafiti običajno kot znaki dopolnjujejo napisane grafite. (Prav tam, 29)

Nastajanje grafitov naj bi bilo po besedah Helene Konda povezano z naraščajočim številom reklam. Meni, da »veliko mladih izdeluje grafite tudi zato, ker jih celotna okolica (številni oglasni panoji, televizija, revije, internet in drugo) nasilno pita z močnimi vizualnimi podobami. Grafiti so ustvarjalen način, kako spraviti iz sebe množico vsiljenih sporočil na oblikovno podoben in hkrati osebno izrazen način«. (Konda, 2019, 29)

Helena Konda je grafite v Ljubljani od leta 2000 naprej razdelila na: represivne, aktivistične, spontane in posebne. Po njenem so obstajale tri osnovne vrste grafitarskega izražanja: 1. simbolna oblika, 2. slikovna oblika, 3. tekstovna oblika ter kombinacija dveh ali vseh treh navedenih oblik. V naši raziskovalni nalogi nas zanimajo le tekstovni oz. zapisani grafiti.

So grafiti umetnost?

Po besedah Helene Konda so določeni grafiti umetniški in so razstavljeni v galerijah, tudi njihova cena je vrtočlava. Niso pa vsi grafiti umetniški. Danes je najbolj znan grafitarski umetnik skrivnostni Banksy, njegove umetnine se prodajajo za več kot milijon funtov. (Prav tam, 32)

Grafitarji

Osebo, ki ustvarja slikovne ali napisane grafite, pri nas imenujemo grafitar. (Prav tam, 44)

Grafitarji so dejavni večinoma nekaj let, le redki se s tem ukvarjajo celo življenje. Po besedah Helene Konda so grafitarji najaktivnejši v najstniških letih in do konca opustitve študija. Običajno se nato z grafitiranjem ukvarjajo le še občasno ali pa ga povsem opustijo na račun drugih hobijev. Precej pogosto nadaljujejo z grafitiranjem na legalen način – po naročilu ali z dovoljenjem. (Prav tam, 209)

Med sprehodom po Ljubljani smo opazile grafitarja in ga z njegovim dovoljenjem fotografirale.

Slika 5: Grafitar pri delu, Jakopičev podhod, 19. 12. 2021, K. Jerele

Jezik grafitov

Grafitarska terminologija je prostorsko in družbeno pogojena različica neknjižnega jezika. Opišemo jo lahko kot žargon, delno pa tudi kot sleng in argo. Grafitarski žargon uporablja izraze, povezane s tehniko grafitiranja, ki je v osnovi likovno oblikovanje oz. vizualna komunikacija. Veliko besed je privzetih tudi na podlagi doživljanja čustev ob izvajanju teh dejavnosti, saj gre večinoma za močna adrenalinska doživetja, za skrivanje, fizično zahtevno ustvarjanje, strah, dokazovanje, obenem pa za občutek velikega zadovoljstva ob uspešno opravljenem podvigu, izraženi ustvarjalnosti in pridobljenemu ugledu. (Prav tam, 49)

Jezik je živ organizem in se neprestano spreminja. Nekatere besede »izumrejo«, nadomestijo jih nove. Pri preučevanju glagolskih grafitov smo naletele na veliko starinskih, nerazumljivih besed, prav tako tudi pri raziskovanju sodobnih. Tako smo odkrile nov jezik, sestavljen iz nam sprva nerazumljivih besed.

2.3 INTERNETNI SLENG (CYBER JEZIK)

Med analizo grafitov smo opazile, da so nekateri grafiti nerazumljivi. Velikokrat so nam padli v oči, zdeli so se nam nesmiselni in zato moteči. Bile smo razočarane, da toliko grafitarjev piše sporočila brez pomena. Ko smo zasledile, da obstaja vsaj deset grafitov z besedo HUR, smo se začele spraševati, če ta beseda vseeno kaj pomeni. S pomočjo spleta smo odkrile, da obstajajo okrajšave angleškega jezika, ki jih uporabljajo predvsem mladi.

Našle smo nekaj primerov internetnega slenga in Cyber jezika:

- LOL – Laughing Out Loud – smejim se naglas
- BRB – Be Right Back – takoj bom nazaj
- G2G – Got To Go – moram iti
- GR8 – Great – super
- BTW – By The Way – mimogrede
- GOAT – Greatest Of All Times – najboljši vseh časov
- AFAIK – As Far As I Know – kolikor vem
- 5201314 – I Will Love You Forever – vedno te bom ljubil
- LMK – Let Me Know – povej mi
- IDK – I Don't Know – ne vem
- IDC – I Don't Care – ne zanima me¹

2.4 ANALIZA INTERVJUJEV

Zanimalo nas je, kako grafitarji ustvarjajo grafite, zato smo opravile intervju z dvema nekdanjima grafitarjema.

KDO? Grafitar.

KDAJ? Star je bil približno 15 let (okoli leta 1991). V dveh letih je grafite pisal 4x/5x.

KJE? Prve grafite je pisal na cesti proti cerkvi na Žalah. To lokacijo je izbral, ker je želel, da bi grafite videlo veliko njegovih znancev. Naslednje pa je pisal v centru Ljubljane, največkrat na Metelkovi.

KAKO? Pisal je na skrivaj, s čopičem in kanglico barve.

ZAKAJ? Prve grafite je videl na televiziji, nato v Parizu. Zelo so ga navdušili. Z grafiti je želel izraziti svoj upor in povedati, da vse, kar delajo odrasli, ni pametno. Če bi bilo pisanje grafitov dovoljeno, ga najbrž ne bi zanimalo. Pisal jih je zaradi adrenalina, saj je bilo pisanje grafitov prepovedano in je zanj pomenilo znamenje upora.

KAJ? Pisal je grafite z družbeno angažiranimi sporočili, kot na primer: »Ali res veš toliko, kolikor se delaš, da veš?« Pisal je o tistih, ki so mu »šli na živce«. Včasih je napisal tudi kakšen citat iz pesmi. Takrat se je bolj potrudil pri pisavi.

---

¹Dostopno na: <https://www.fluentu.com/blog/english/english-internet-slang/>, 22. 2. 2022.

JEZIK? Pisal je v slovenščini – deloma v slengu, deloma v knjižnem jeziku. Opuščal je ločila in ni uporabljal kletvic. Pisal je s tiskanimi črkami, ker je tako lahko pisal hitreje.

KDO? Grafitarka.

KDAJ? Okoli leta 2011, ko je bila na faksu. Grafitiranje je bila ena od faz v njenem ustvarjanju.

KJE? Delala je na delno osvetljenih lokacijah, da je ponoči vsaj malo videla, večinoma je ustvarjala na zidove. Risala je predvsem na nedovoljenih mestih, včasih pa tudi na dovoljenih lokacijah.

KAKO? Risala je s sprejem. Skico je imela narejeno že prej, ker je morala vedeti, katere barve bo uporabila. Najprej je pobarvala velike površine s tistimi barvami, ki si jih je zamislila na skici, potem pa je dodala še podrobnosti. Pomagala si je tudi z lepilnim trakom, da je zamejila površino, na kateri je risala. Ustvarjala je v skupini, eden od grafitarjev je stražil, drugi pa so risali. Ko je grafite ustvarjala na nedovoljenih mestih, je poteze delala hitreje in je bilo več adrenalina. Na dovoljenih mestih je bila bolj sproščena in je ustvarila lepše grafite.

ZAKAJ? Ustvarjala je zaradi zabave. Nehala je, ker ji adrenalin ob risanju grafitov sčasoma ni več ustrezal in ker ima med ustvarjanjem rada mir.

KAJ? Ni hotela pisati pomembnih sporočil, zanj je bilo risanje grafitov bolj ustvarjanje nekih čim hitreje narisanih podob.

JEZIK? Ni pisala sporočil, ampak je grafite samo risala ali slikala.

2.5 KAKO SO NASTALI GLAGOLSKI GRAFITI V SLOVENIJI?

Poleg sodobnih grafitov smo pri raziskovanju grafitov naleteli na podatke o tem, da obstajajo tudi nekaj stoletij stari glagolski grafiti. Zelo pogosto so to le zapisi posameznih romarjev, duhovnikov ali laikov, ki so v pomembni cerkvi ob ogledovanju zanimivih fresk dajali duška svojemu čustvovanju. Pri osebah, ki ne nosijo enega izmed duhovniških naslovov (pre, farman, plován, žakan, podružnik) domnevamo, da gre za kakšnega pismenega trgovca, ki je na svoji poti obiskal cerkev v kraju opravka in označil svojo prisotnost. (Zor, 1985a, 185)

Odkrile smo, da na Slovenskem obstaja 25 krajev, kjer je preko 80 vklesanih, naslikanih in izpraskanih napisov, podpisov in grafitov. Glagolski napisi so se začeli pisati v Istri, v 15. in 16. stoletju. V Sloveniji se glagolski napisi poleg predstavljenih v vzorcu nahajajo še na naslednjih mestih:

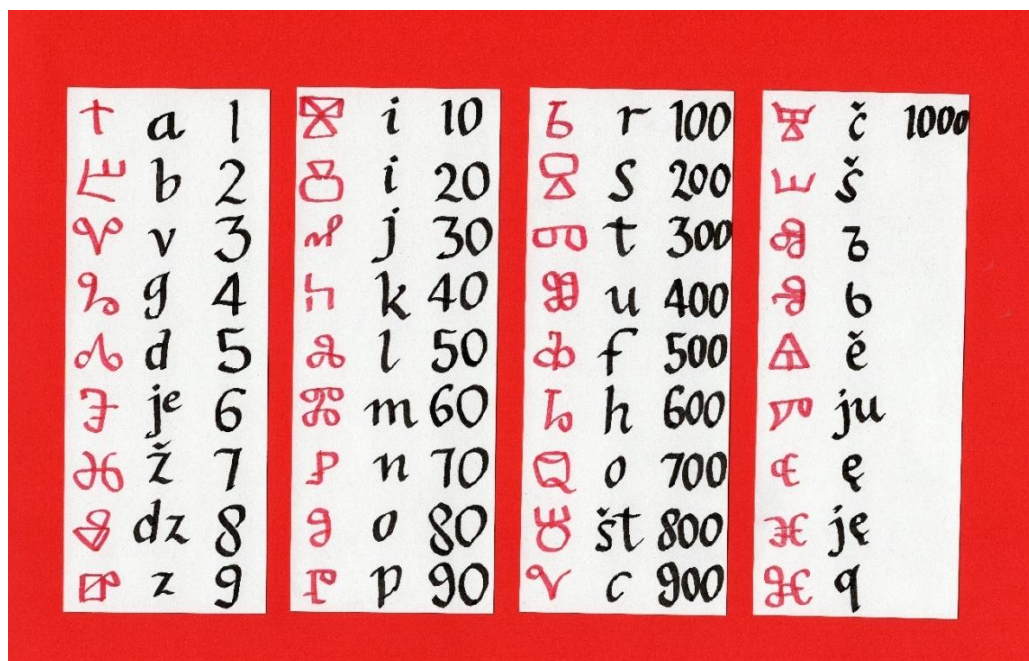
• Boršt	• Jablanica	• Predloka
• Črni Kal	• Koštabona	• Puče
• Dvori	• Kubed	• Stara fužina
• Gažon	• Marezige	• Šilentabor
• Gračišče	• Misliče — Vatovlje	• Štanjel

Edini pravi slovenski zapis je iz Dolenje vasi pri Senožecah: »Bog je mene poklical, Sin Božji svetual, Duh Sveti posvetil.« (Fučić, 1982, 128) Slovenizmi so navadno škof, farman, deželan, fara, Jezus, slovenske oblike osebnih imen Mihel, Lukež in podobno. Če je bilo torej slovensko bogoslužje kdaj živo, so ga obhajali Hrvati iz hrvaških knjig. Zato se nikoli ni razvila slovenska redakcija starocerkvene slovanščine. (Zor, 1985a, 185)

2.6 IZUMITELJA GLAGOLICE

Sveta brata Konstantin (826/827–869) in Metod (812–885) sta se rodila v Solunu, v grški družini. Metod je že mlad dobil visok položaj kot cesarjev namestnik v Makedoniji. Konstantin je po študiju postal priljubljen pomočnik na dvoru. Kasneje je postal menih. Moravski knez Rastislav je prosil cesarja Mihaela III., naj mu pošlje duhovnika in učitelja, ki bi bogoslužje opravljali v slovanskem jeziku. V tistem času so bila bogoslužja dovoljena samo v treh jezikih: latinskem, hebrejskem ali grškem jeziku. Svojim prebivalcem je želel omogočiti, da bi duhovniki vero razlagali v njim razumljivem jeziku in se cerkveno osamosvojili. (Zor, 1985a, 183)

Ker sta Konstantin in Metod znala govoriti slovansko, ju je Mihael III. določil za to poslanstvo. Pred odhodom sta sestavila nov črkopis za slovanske glasove (glagolico) in prevedla nekaj bogoslužnih besedil.

Slika 6: Glagolica, L. Strajnar, 19. 4. 2022 (Vir: Babič, 2014)

Pri svojem delu na Moravskem sta bila uspešna. Po posvetitvi svojih učencev sta se odpravila v Panonijo. Tam sta ostala dalj časa, kot sta nameravala, ker se je knez Kocelj zelo zanimal za slovansko bogoslužje. Da bi bilo dovolj duhovnikov v Panoniji, jima je dal učence, ki sta jih pripravila za cerkveno službo. Zatem sta šla v Rim, kjer jima je papež Hadrijan II. odobril slovansko bogoslužje. Tam je Konstantin postal menih in prevzel ime Ciril. V Rimu je umrl februarja 869. Po Cirilovi smrti se je Metod s svojimi učenci odpravil v Panonijo. Tam je leta 869 postal nadškof Panonije in Moravske². Leta 870 so mu nemški duhovniki zaplenili cerkveni prostor ter ga zaprli. Čez 2 leti so ga izpustili. Metod je umrl aprila 885 na Moravskem.

Slika 7: Sveta brata Ciril in Metod, cerkev v Bežigradu, 20. 3. 2022, L. Strajnar

² Dostopno na naslovu: <https://revija.ognjisce.si/iz-vsebine/priloga/1752-sv-metod>, 1. 3. 2022

2.7 RAZVOJ GLAGOLICE NA SLOVENSKEM

Po Metodovi smrti so njegove učence pregnali z Moravske. Nekateri so odšli k bolgarskemu knezu Borisu, ki jim je dal možnost delovanja, drugi pa so se razkropili po Istri. Slovansko bogoslužje se je širilo proti Jadranu z makedonske strani in se zakoreninilo na Balkanu. (Zor, 1985a, 184)

Do nas je prišla glagolica s Hrvaške, večinoma preko duhovnikov s Krka, ki so bili posvečeni pri nas. Kolikor je bilo torej slovanskega bogoslužja na Slovenskem, so ga najbrž opravljali Neslovenci. Janez Gruden pravi, da je glagolica pri nas morala živeti že vse od Metoda, vendar so jo leta 1596 počasi, kjer koli je bilo mogoče, zamenjali z latinico. K prenehanju uporabe glagolice na Slovenskem so pripomogli protestantska književnost, razvoj redovništva in humanizem, na koncu pa še protireformacija, ki je umaknila vse glagolske duhovnike. Na Primorskem se je ohranila še nekoliko dlje, a ko je Rinaldo Scarlichi postal ljubljanski škof, je glagolica izginila tudi tam. (Zor, 1977, 485)

Prvo tiskano slovensko poročilo o obstoju glagolice je v knjigi Primoža Trubarja *Ta evangeli svetiga Matevža*, kjer je zapisano, da se slovenska beseda ni pisala le v latinski abecedi, ampak tudi v hrvaški. Po tem sta jo omenjala še Sebastjan Krelj, ki si je prizadeval, da bi bilo vse zapisano v latinici, a so, po njegovih besedah, ljudje preveč navajeni na staro slovensko hrvaško pisavo, in Janez Vajkard Valvasor, ki je pisal, da se pri veliko slovenskih mašah še vedno bere glagolica. Adam Bohorič je menil, da je leta 1584 glagolica že skoraj izginila, medtem ko je Anton Tomaž Linhart glede na dva fragmenta iz Zoisove knjižnice trdil, da je bila v 16. stoletju glagolica pri nas še vedno prisotna. Zadnji zapis je bil napisan leta 1630.

Miklošič in Kopitar sta osnovala t. i. panonsko teorijo, ki pravi, da starocerkvena slovanščina temelji na stari slovenščini, vendar ta teorija ni bila nikoli potrjena. (Prav tam, 483)

2.8 GLAGOLSKI ROKOPISI NA SLOVENSKEM

O slovanskem bogoslužju govorijo tudi ostanki bogoslužnih knjig, ki so se ohranili kot platnice različnih uradnih ali matičnih knjig. Ker se danes v veliki meri nahajajo po arhivih, v rokopisnih oddelkih ali knjižnicah, je včasih težko reči, kje so jih našli. Ti kraji so: Bled, Cerknica, Križe pri Trziču, Ljubljana, Ljubljana – Rudnik, Mengeš, Novo mesto, Ortneka, Podbrezje, Preddivor, Radovljica, Rakitna, Ribnica, Slap pri Vipavi, Šentpeter, Škofja Loka, Šmartno pri Litiji, Vače, Vipava. (Zor, 1985b)

Med našim raziskovanjem smo s pomočjo duhovnika in pisatelja Boža Rustja naletele tudi na dragocen dokument – Kamenski rokopis, ki ga hranijo v dekanijem arhivu v Črničah. Našli so ga kot del lista, iztrganega iz misala, na katerem je naslednji zapis (Zor, 1985a, 186–187):

1583. Miseca Ijuna na 15.

Pride k nam v Kamnane g. škof vidamski i nas

vižita ta isti dan na svetoga vida

tako hoti da Mašu hrvacki poem

pred vsimi doktori i pred vsim pukom

v crikvi S. Mihela v Kamenah.

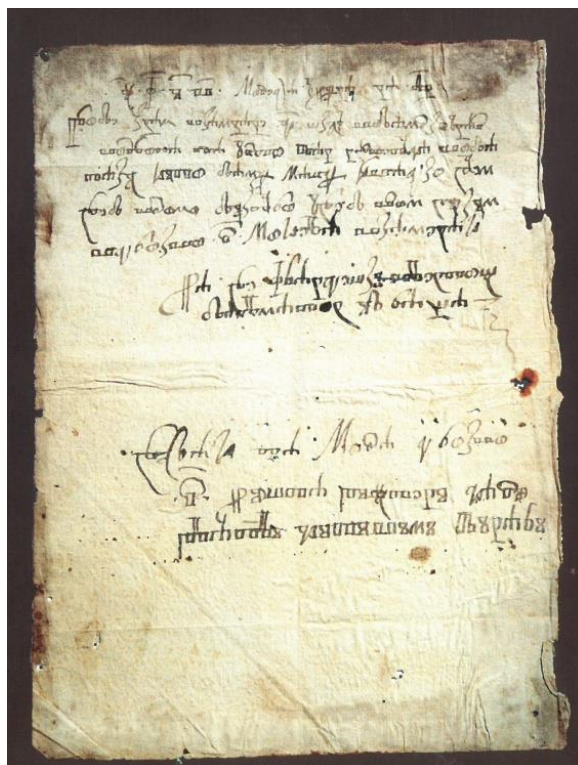
Ja pre Franceško V(a)lentić

dalmatin od raba.

Prodah ta Misa crikvi

S. Jušta počteno ga su

plat(i)li gotovimi dinari

Slika 8: Kamenski rokopis, hrani Župnijski urad Črniče.

Zgornji zapis prikazuje potek obiska vidamskega škofa, ki je daroval mašo v staroslovenskem jeziku³.

³Dostopno na: <https://eturist.docker-e9.ijs.si/details/5881> 17. 3. 2022

3. EKSPERIMENTALNI ALI EMPIRIČNI DEL

V eksperimentalnem delu smo analizirale glagolske in sodobne grafite. Pogledale smo njihov čas in kraj nastanka, jezik ter vsebino. Nekatere podatke smo predstavile v grafih. Potem smo sodobne in glagolske grafite med seboj primerjale.

3.1 GLAGOLSKI GRAFITI

Najprej smo raziskale grafite v glagolici. Na podlagi knjige *Glagoljski natpisi* smo analizirale grafite na slovenskem ozemlju (Priloga 8.1), vrezane v steno. Takih je bilo 75.

ČAS NASTANKA

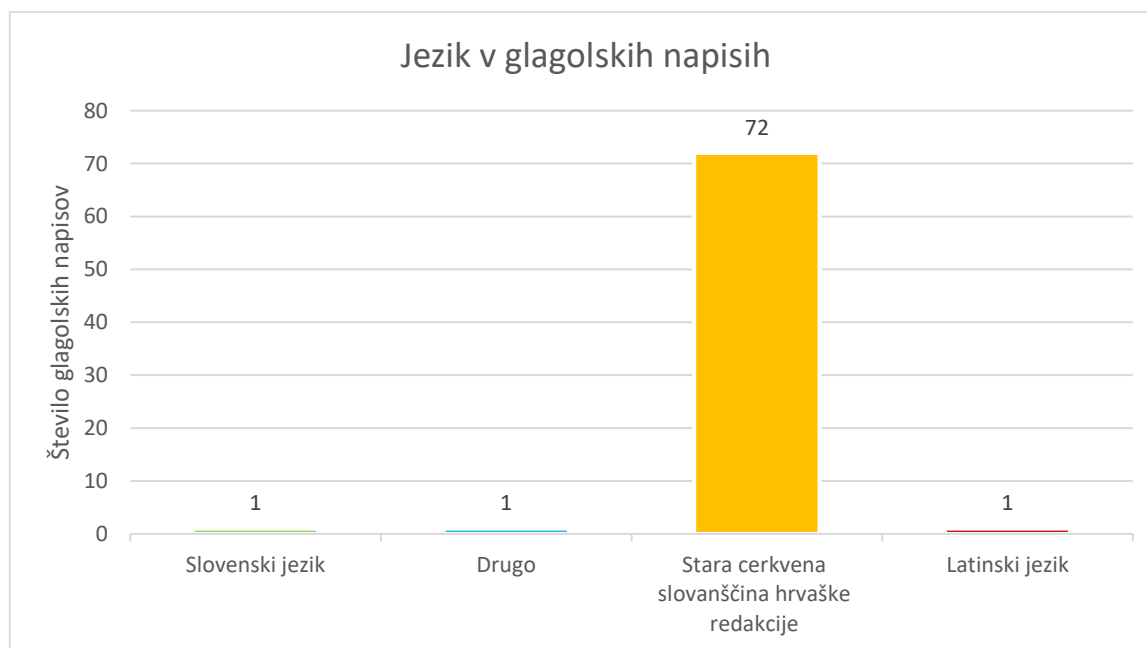
Glagoljski napisi so nastajali v obdobju od 1400 (Čedad, Zanimgrad) do 1639 (Podgraje).

LOKACIJE

Na slovenskem ozemlju (16 različnih krajev po Sloveniji) je 73 napisov, 2 pa sta v zamejski Sloveniji. Upoštevale smo tudi ta dva, saj ne glede na mejo spadata v našo jezikovno skupino.

JEZIK

Jezik večine (72) glagolskih napisov je stara cerkvena slovanščina hrvaške redakcije. En napis (Dolenja vas pri Senožecah) je v celoti v slovenskem jeziku, en hrastoveljski napis je napisan v dveh jezikih, in sicer v stari cerkveni slovanščini hrvaške redakcije, prevod pa je napisan tudi v latinščini. Za en napis ne vemo, v katerem jeziku je napisan.

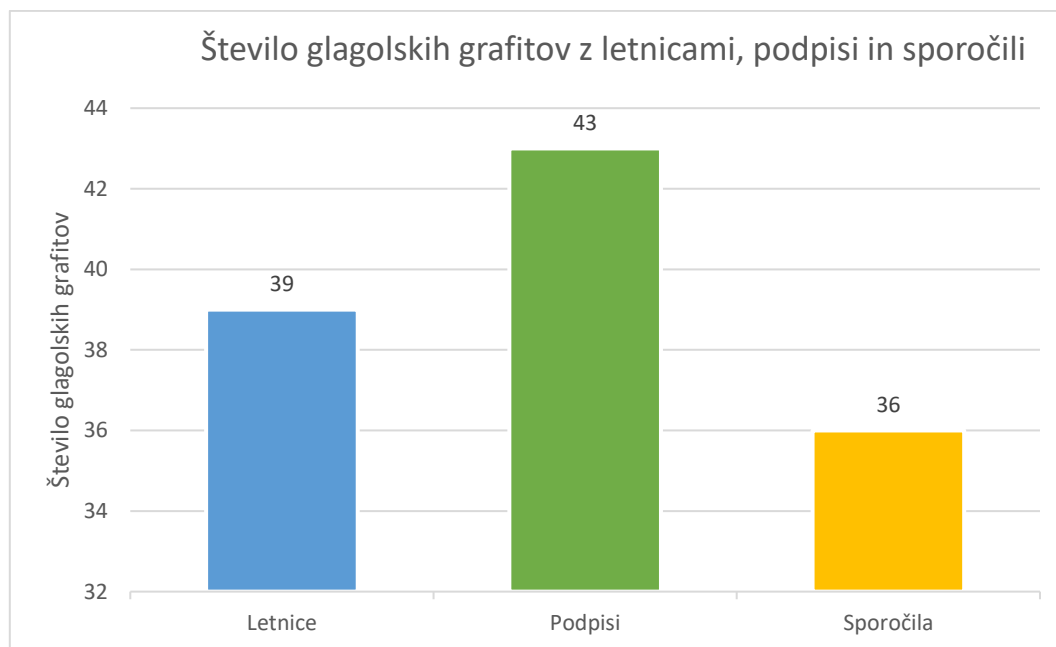

Graf 2: Jezik v glagolskih napisih

VSEBINA

Ko smo pregledovale glagolske grafite, smo ugotovile, da vsebujejo sporočila, podpise in letnice. Ker nas je zanimalo, česa je več, smo opravile podrobnejšo analizo. Naredile smo tabelo (glej Prilogo 8.1) in rezultate prikazale v spodnjem grafu.

Graf 3: Število glagolskih grafitov z letnicami, podpisi in sporočil

Iz Grafa 3 lahko razberemo, da je največ glagolskih grafitov podpisov, sledijo jim letnice, najmanj pa je grafitov s sporočili.

Fotografirale smo glagolski grafit v cerkvi v Dornberku, ki vsebuje podpis in letnico. Letnica je napisana tudi z rimskimi številkami.

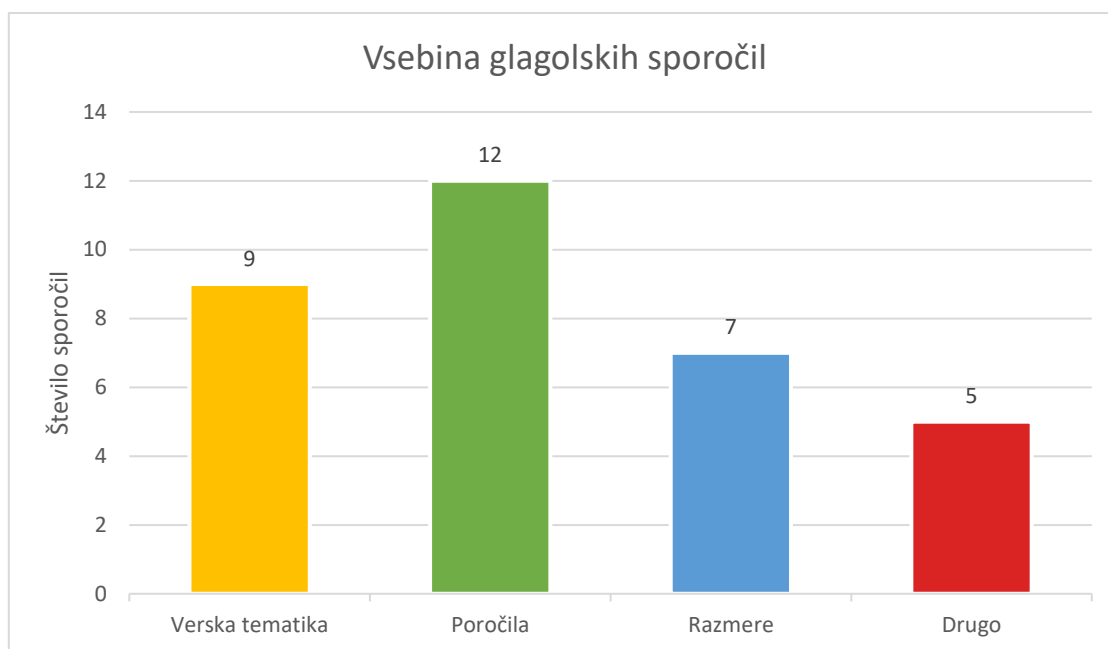
POP JuRI ČFNG

»župnik Jurij 1574«

Slika 9: Podpis in letnica, cerkev v Dornberku, 19. 3. 2022, K. Jerele

Ker nas je zanimala vsebina sporočil (36), smo jih analizirale glede na tematiko. To je bilo pri nekaterih sporočilih težko določiti, saj se vsebina posameznih grafitov med seboj prepleta. Razvrstile smo jih glede na prevladujočo tematiko in jih prikazale v Grafu 4.

Graf 4: Vsebina glagolskih sporočil

V prvo skupino z versko tematiko smo vključile omembo svetnika, kratke molitve in prošnje vernikov (romarjev) za pomoč. Druga skupina, v kateri so zajeta poročila, govori o aktualnih dogodkih tistega časa (npr. da so se tu darovale maše, da se je ta in ta dan nekaj zgodilo, da je nekdo takrat maševal in da so blagoslovili cerkev ...). Iz sporočil tretje skupine lahko izvemo, kakšne so bile takrat razmere (da je bila leta 1570 slaba letina, pomanjkanje ter poplave in revščina). V ta del pa smo uvrstile tudi dve humorni sporočili, v katerih je avtor, kljub temu da se je najprej pošalil, izrazil prošnjo Bogu. V četrti sklop, pod katerega spadajo vsebine brez specifične tematike (drugo), smo uvrstile sporočila, ki so nerazumljiva zaradi pomanjkanja črk ali vsebinske nejasnosti. Za eno sporočilo ne vemo, o čem govori, ker ga nismo znale prevesti.

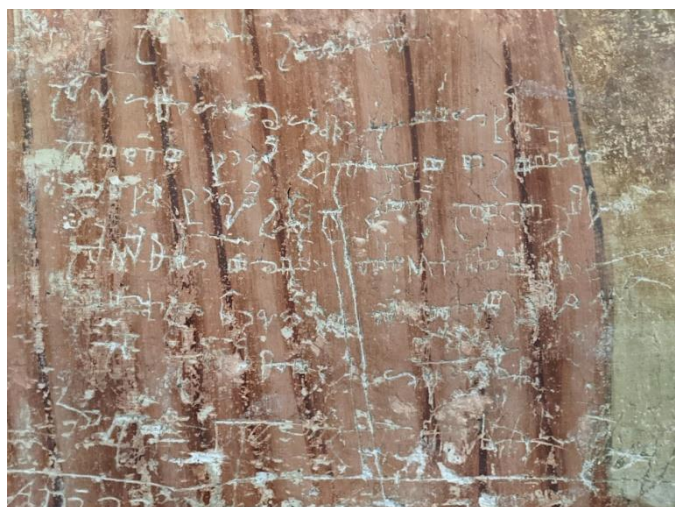
Zanimivo se nam zdi, da smo skoraj v vseh sporočilih opazile omembo vere/Boga. Sklepamo, da zaradi tega, ker je večino napisov v cerkvah in ker so ta sporočila pisali romarji, ki so obiskovali te kraje.

V Hrastovljah in Dolenji vasi smo pridobile dovoljenje za fotografiranje nekaterih glagolskih grafitov.

Vsebina grafita, ki govori o ljudskem humorju (Glej Sliko 10.):

*Č(F)M(?) TO P(I)SA KI V(O)LI PR(I) MIZI SIDEĆ VINO PITI NEGO KOPATI I KI VOLI
VINO NEGO KROP KI TO PISA BOG MU POMOZI I SVETA MARIE AMEN VSAKI RECI
KI TO ŠTAL BUDE BOG MU POMOZI I CETERA VRAGU NA RAME*

Prevod: 156? To je pisal tisti, ki raje sedi pri mizi in pije vino, kot pa koplje in bolj ljubi vino kot krop. Tistemu, ki to piše, naj pomaga Bog in sveta Marija. Amen. Vsakdo, ki bo to bral, naj reče: »Bog naj mu pomaga.«

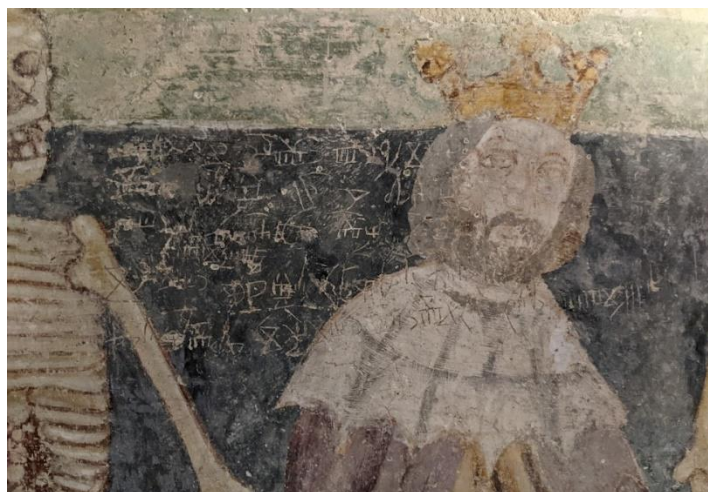

Slika 10: Primer ljudskega humorja, Hrastovlje, 9. 2. 2022, P. Zupan

Vsebina grafita, ki predstavlja življenjske razmere (Glej Sliko 11.):

*VA IME BOŽE TECIŠE LET GO(SPODNI)H ČFN DA BE PŠE(NICA) PO STAR L(I)B(A)R I
BIŠE UNČA KRUHA SAKA ZA SOLD I BIŠE VELIKA KAREŠTIJA*

V božjem imenu leta Gospodovega 1570 je bila pšenica po eno staro libro in unča kruha po en sold in je bilo veliko pomanjkanje.

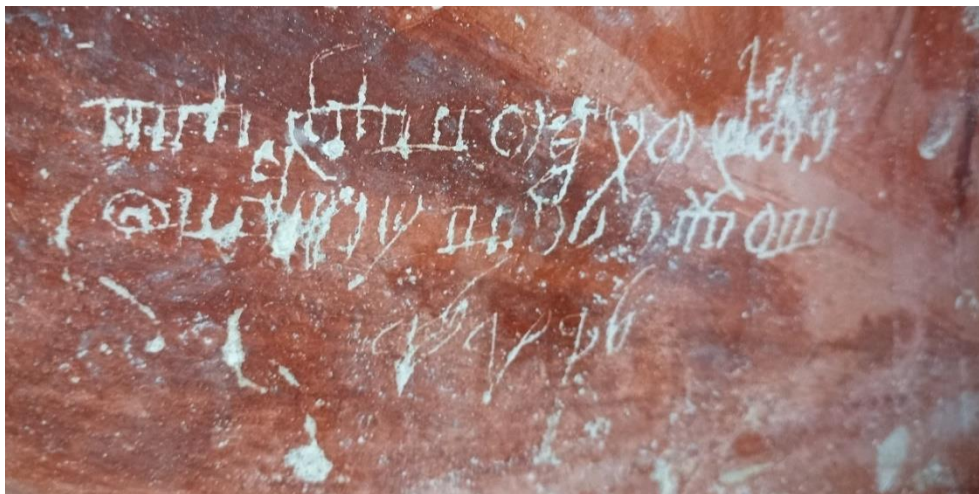

Slika 11: Primer grafita o razmerah, Hrastovlje, 9. 2. 2022, L. Strajnar

Med delom na terenu smo v Dolenji vasi našle podpisano sporočilo.

TA PRAVI ONI BODE SVOJEJU VERE ŽIV GRGUR

Slika 12: Primer sporočila s podpisom, Dolenja vas, 9. 2. 2022, Z. Trošt

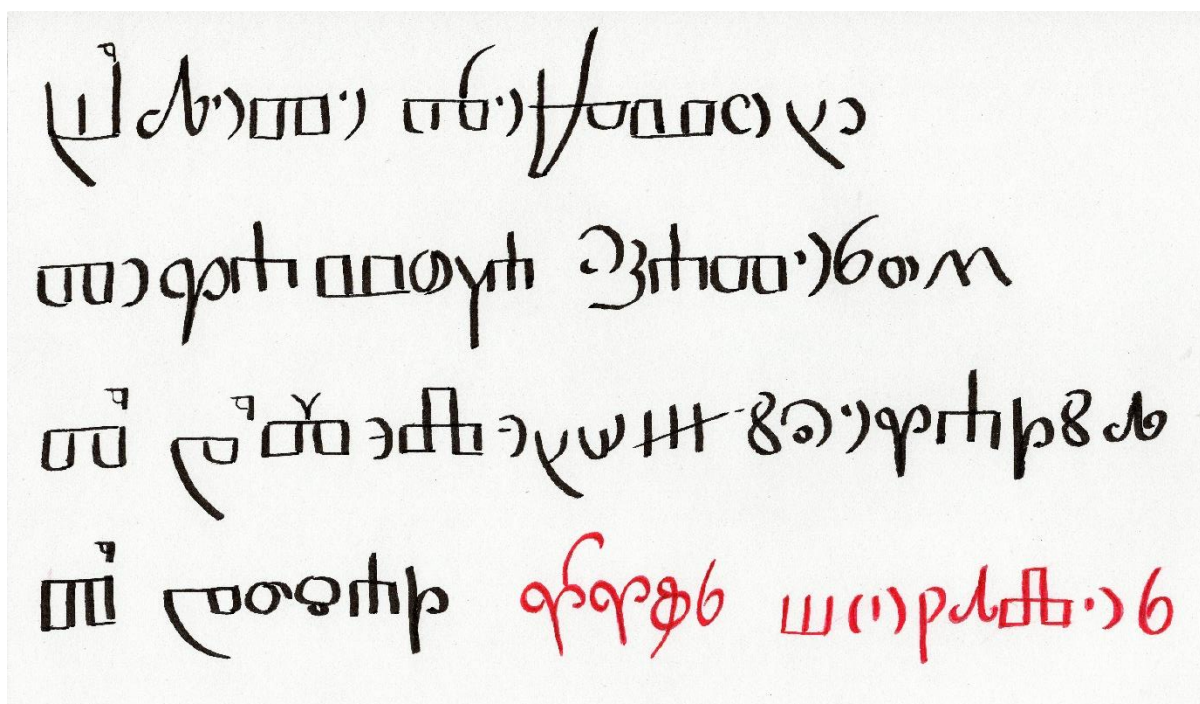
V knjigi *Glagoljski natpisi* smo našle še eno podpisano sporočilo (Glej Sliko 13.). Njegov podpis (ime in priimek) smo označile z rdečo barvo.

BODETE TREZVINE ...

TEGA VINA S KATERIM ...

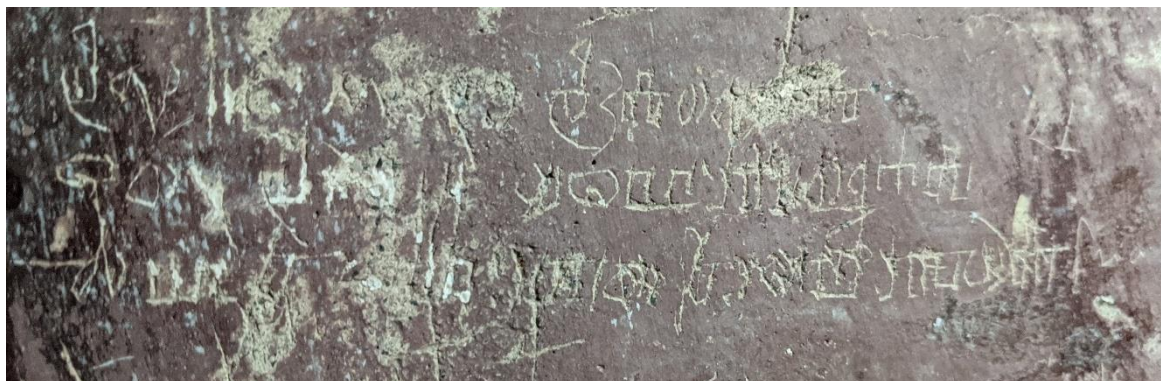
TO POŽELENIJ USEGA HUD ...

TO PISAH **GRGUR ŠINDLER**

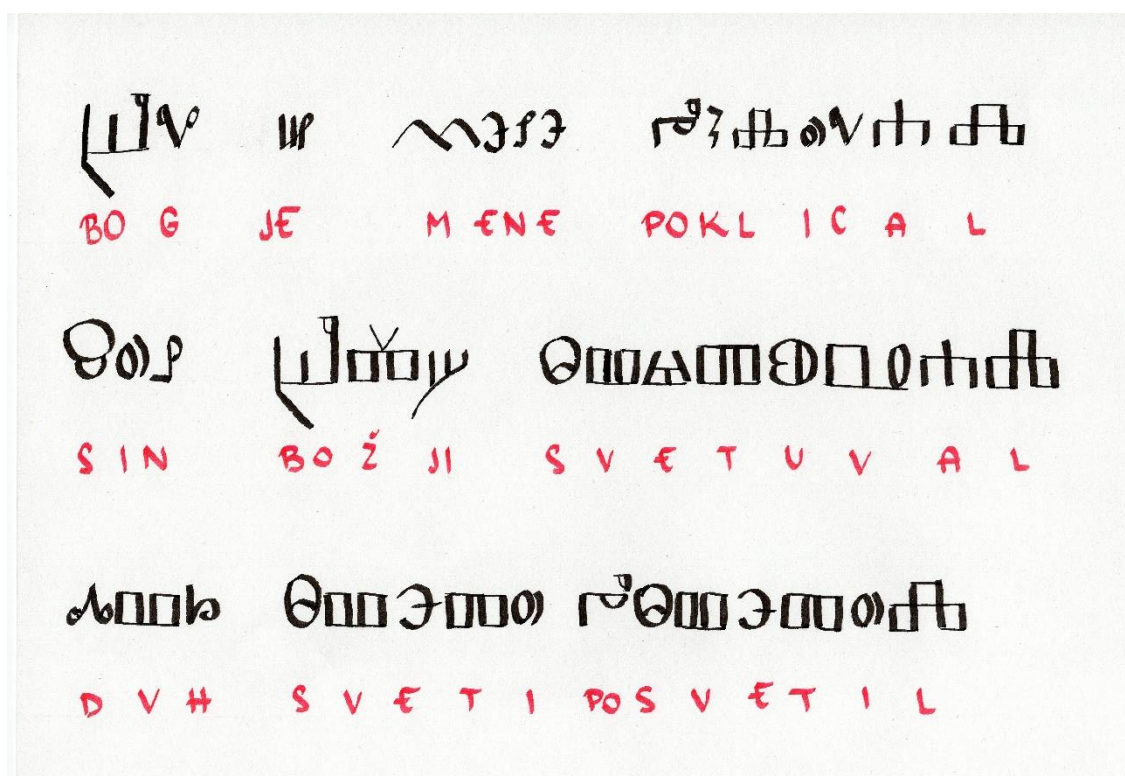
Slika 13: Primer glagolskega grafita Grgurja Šindlerja, Z. Trošt, 19. 4. 2022

V isti cerkvi smo našle tudi ta grafit (Glej Sliko 14.).

Slika 14: Glagolski zapis v slovenščini, Dolenja vas, L. Strajnar, 9. 2. 2022

S pomočjo fotografije in knjige *Glagoljski natpisi* smo grafit prepisale in nato naredile »transkripcijo« – glagolskim znakom smo priredile znake naše abecede. Dobile smo naslednje sporočilo. Ugotovile smo, da je to edini glagolski napis, zapisan v slovenščini.

Slika 15: Glagolski napis v slovenskem jeziku, Z. Trošt, 19. 4. 2022

3.2 SODOBNI GRAFITI

Sodobne grafite smo razdelile v tri skupine: v prvo skupino smo uvrstile grafite na dovoljenih lokacijah v Ljubljani (Priloga 8.2), v drugo grafite na nedovoljenih lokacijah v Ljubljani (Priloga 8.3) in v tretjo grafite iz Pirana (Priloga 8.4). Grafite iz Ljubljane smo želele primerjati z grafiti kakšnega zanimivega mesta v Sloveniji. Izbrale smo Piran, ker spada v drugo pokrajino in je turistično zelo obiskan.

ČAS NASTANKA

Sodobni grafiti nastajajo v sedanjem času. Najstarejši datum, ki smo ga zasledile pri raziskovanju sodobnih grafitov, je bil 8. 3. 2012.

LOKACIJE

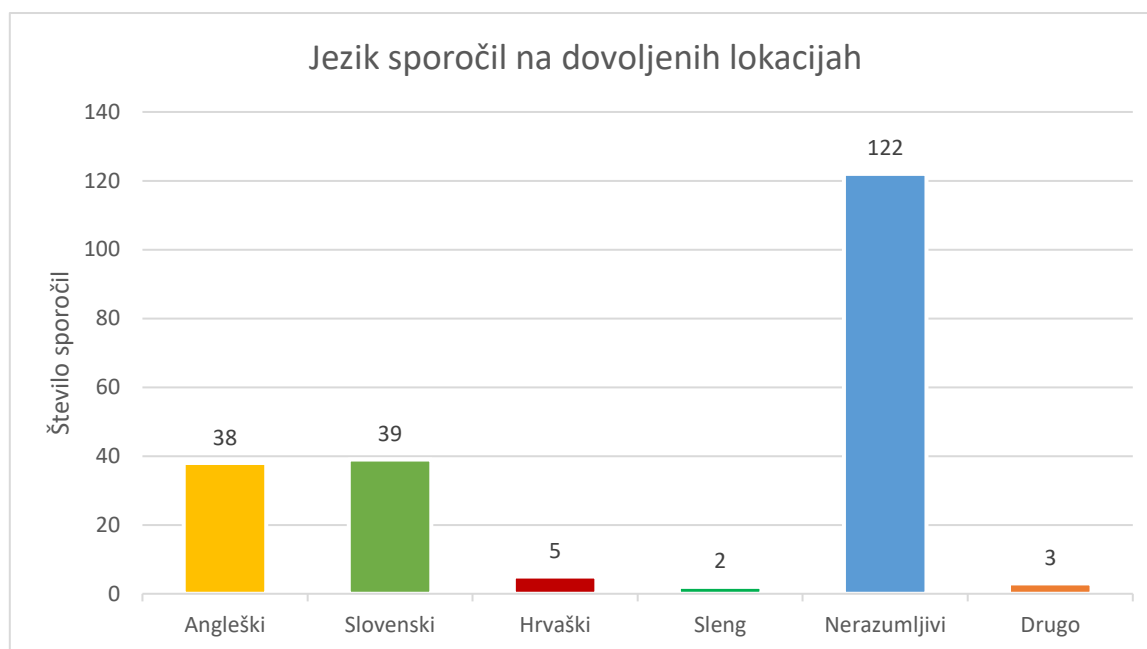
Mestna občina Ljubljana je določila 16 mest, kjer je grafitiranje dovoljeno. Lokacije so določili, da bi dvignili kakovost grafitiranja, obogatili podobo javnih prostorov in omogočili umetniško izražanje posameznikov in skupin.

Vsi analizirani grafiti so napisani na zunanjih površinah. Grafiti na dovoljenih lokacijah so napisani na javnih objektih (šolah, igriščih, podhodih, betonskih stebrih, podvozih, zidovih ...), grafite na nedovoljenih lokacijah pa smo našle napisane tudi na zasebnih površinah (hiše, ograje, poštni nabiralniki ...).

JEZIK

Sodobni grafiti so zapisani v različnih jezikih. Zasledile smo grafite, zapisane v slovenščini (knjižno, narečno, slengovsko), angleščini, hrvaščini, nemščini, španščini, latinščini in v nam nerazumljivem jeziku (internetni sleng). V Grafu 5 je prikazano število sporočil v različnih jezikih. Vseh analiziranih sporočil na dovoljenih lokacijah je 209.

Graf 5: Jezik sporočil na dovoljenih lokacijah v Ljubljani

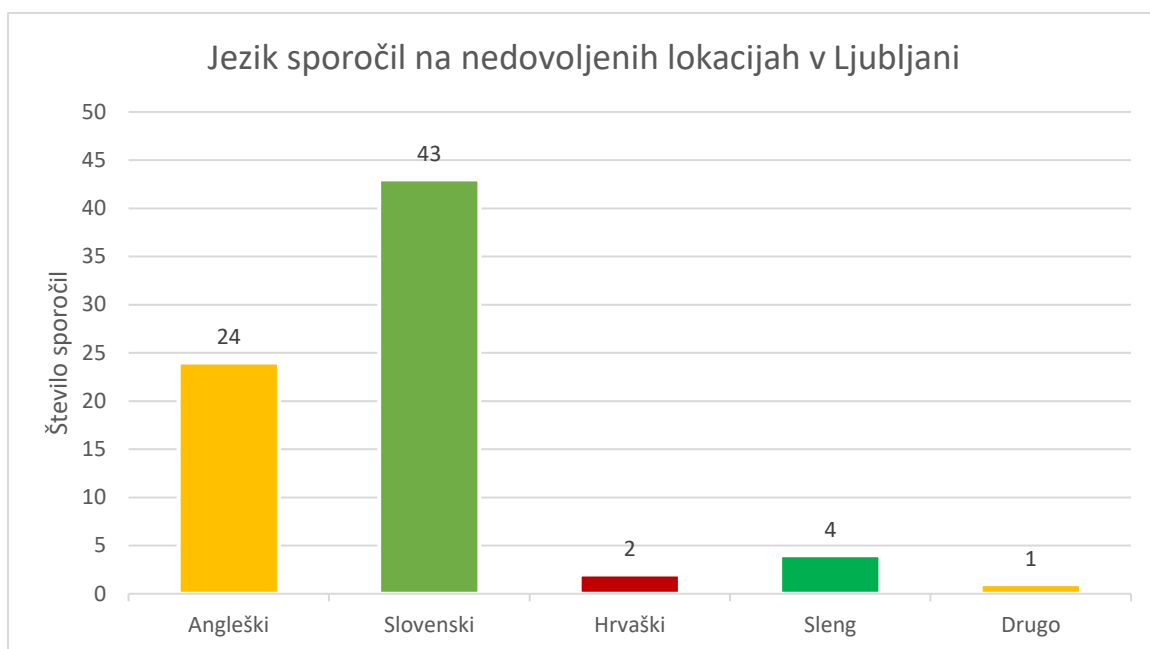
V skupino »nerazumljivo« smo vključile besede, ki jih nismo razumele. Nekatere besede so se pojavljale večkrat in zanimalo nas je, kaj pomenijo. S pomočjo spletnih virov smo ugotovile, kaj pomenijo naslednje kratice, ki smo jih opazale na grafutih:

- HUR – Here – tukaj⁴
- SMOG – Sweet Mother Of God – sladka Mati Božja
- AKOR – podkupnina, nezakonito zadovoljevanje, privlačnost
- WAKER – oseba, ki se zgodaj zbudi oz. budi ostale iz spanca
- IDMA – nagrada za plesno glasbo: International Dance Music Award
- SIMKE – resnična oseba, poklicni slikar in ulični umetnik⁵

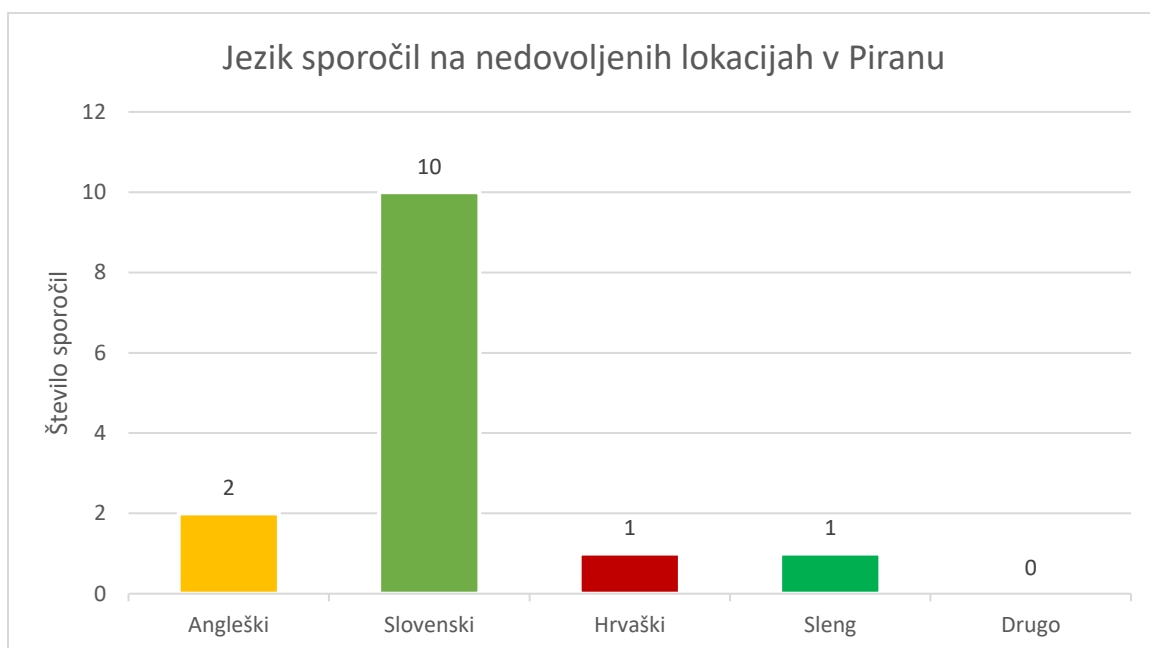
Zanimal nas je tudi jezik analiziranih sporočil na nedovoljenih lokacijah v Ljubljani (74) in Piranu (14). V spodnjih grafih 6 in 7 je prikazano število sporočil v posamičnih jezikih. Iz obeh grafov je razvidno, da med analiziranimi sporočili prevladuje slovenski jezik. Sleng v slovenščini smo izpostavile kot samostojno kategorijo, ker smo domnevale, da v sodobnih grafutih prevladuje bolj kot knjižni jezik. Delež slenga je pri grafutih v Ljubljani majhen, prav tako tudi v Piranu prevladujejo slovenski grafiti, ki niso zapisani v slengu. To nas je presenetilo, saj nas veseli, da se slovenščina bolj uporablja kot sleng.

⁴ Dostopno na: <https://www.cyberdefinitions.com/definitions/HUR.html> 1. 3. 2022

⁵ Dostopno na: <https://streetartfestival.si/speaker/sini%C5%A1a-sim%C5%A1i%C4%8D-simke/> 1. 3. 2022

Graf 6: Jezik sporočil na nedovoljenih lokacijah v Ljubljani

Graf 7: Jezik sporočil v Piranu

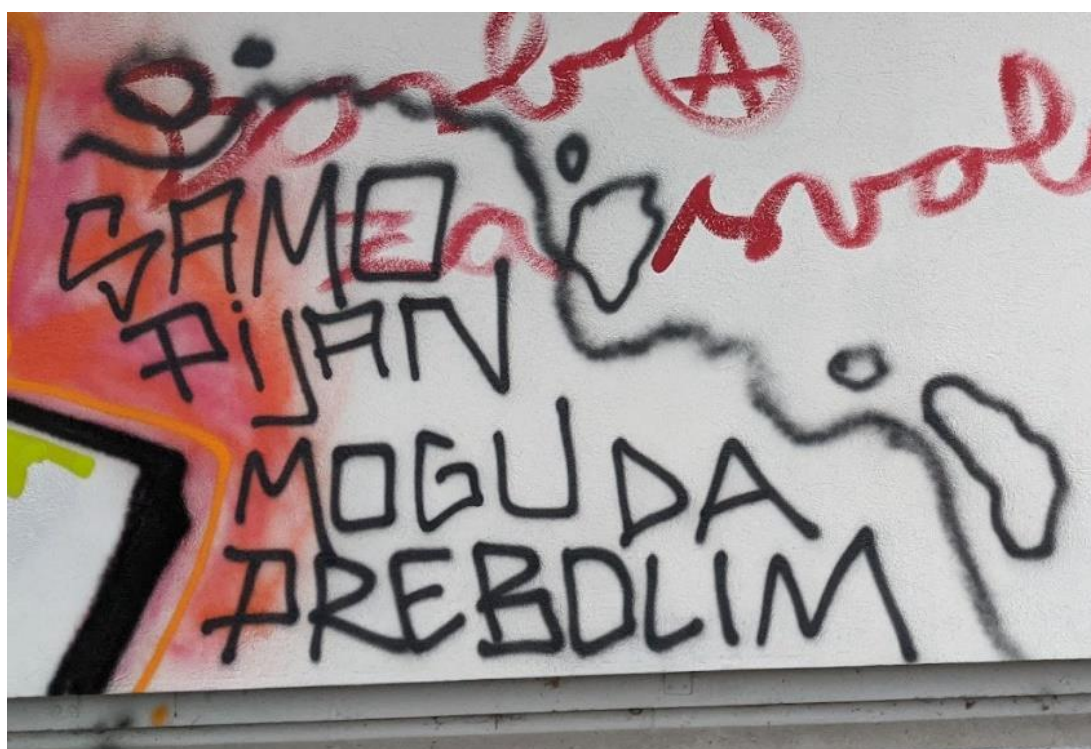
Prilagamo primere nekaterih grafitov v različnih jezikih, ki smo jih analizirale.

Slika 16: Primer slovenskega grafita, zid ob Celovski cesti v Šentvidu, 20. 4. 2022, Z. Trošt

Slika 17: Primer grafita v Cyber jeziku, Vič/Rožna dolina – Erjavčev podhod, 5. 3. 2022, K. Jerele

Slika 18: Primer grafita v hrvaškem jeziku, Celovška cesta, 3. 1. 2021, L. Strajnar

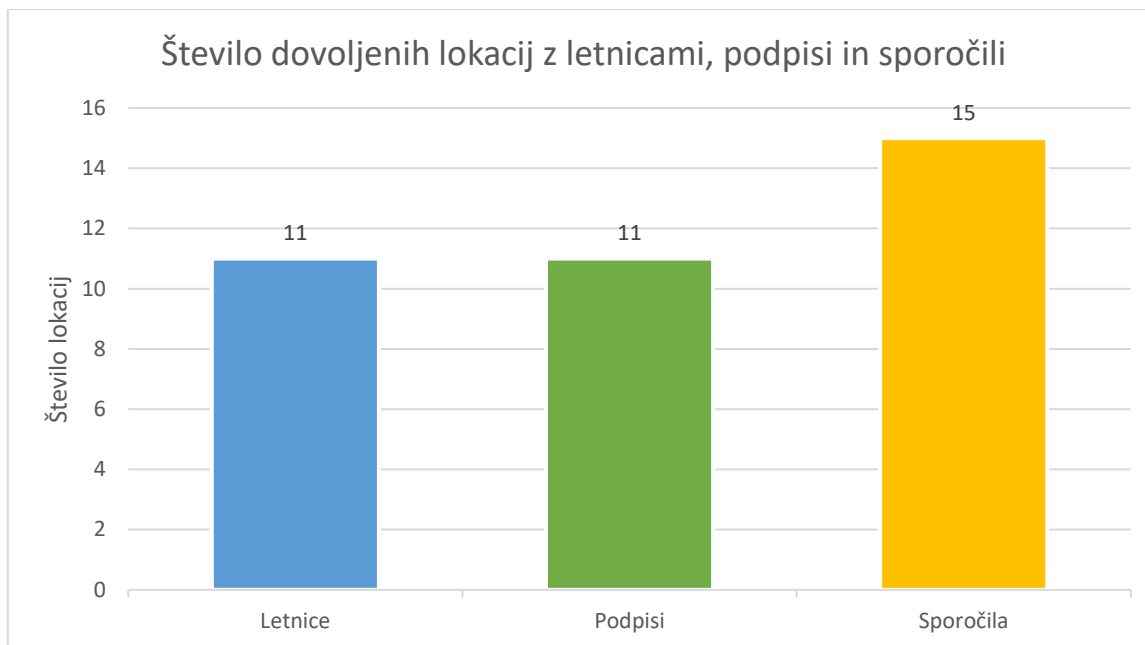

Slika 19: Primer grafita v angleškem jeziku, Moste, podhod pod železniško progo na Kajuhovi, 6. 3. 2022, K. Jerele

VSEBINA

Tako kot pri glagolskih grafutih smo tudi pri sodobnih raziskale, če posamezna lokacija vsebuje grafite z letnicami, podpisi in sporočili. Na 11 lokacijah smo zasledile letnice in podpise, na 5 pa ne. Skoraj na vseh lokacijah, razen na eni, smo našle tudi zapisana sporočila.

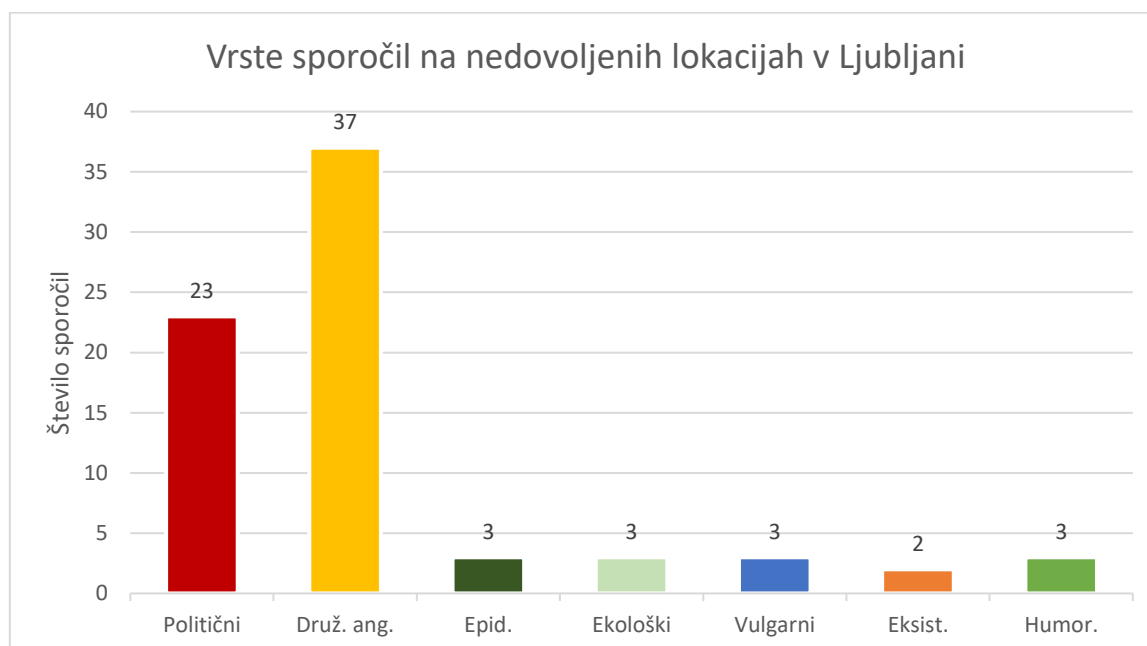
Graf 8: Število dovoljenih lokacij z letnicami, podpisi in sporočil

Grafite smo glede na vsebino razvrstile na več področij: na politične, družbeno kritične, epidemične, ekološke, vulgarne, eksistencialistične, humoristične in nerazumljive. Za vsako skupino smo naredile graf, ki prikazuje, koliko grafitov je s katerega vsebinskega področja.

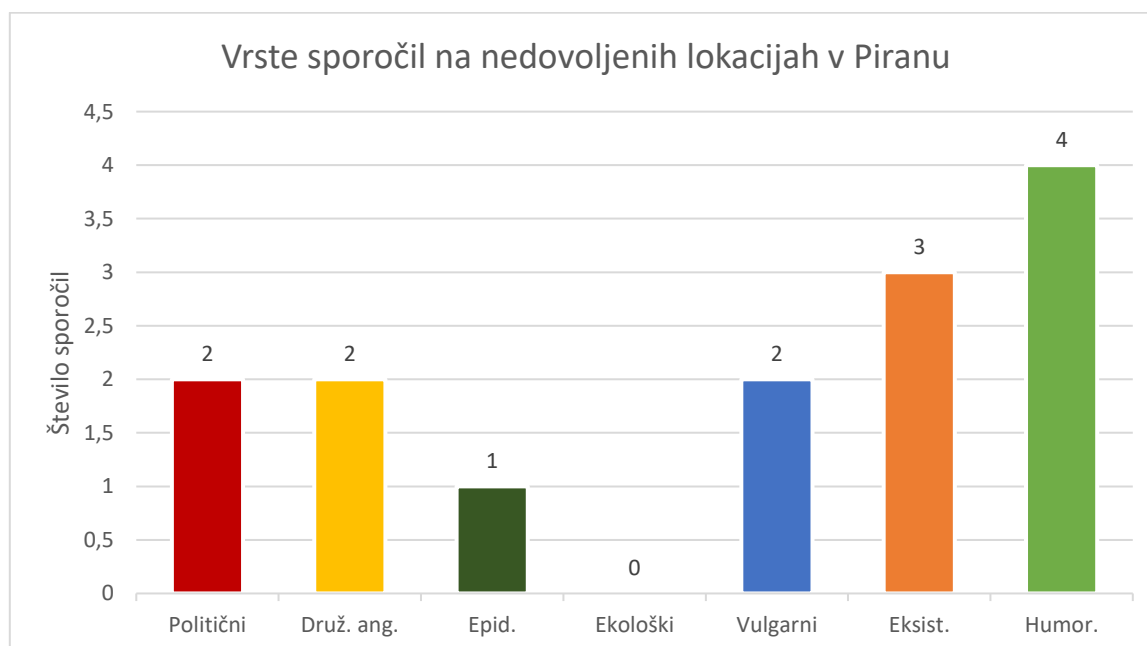
Graf 9: Vrste sporočil na dovoljenih lokacijah

Na dovoljenih lokacijah prevladujejo nerazumljivi grafiti (glej Graf 9). Sledijo jim humoristični in družbeno angažirani, drugih vsebin pa ni veliko.

Graf 10: Vrste sporočil na nedovoljenih lokacijah v Ljubljani

Iz grafa 10 je razvidno, da na nedovoljenih mestih v Ljubljani prevladujejo grafiti z družbeno angažirano vsebino, sledijo jim politični grafiti, druge vsebine pa so enakomerno razporejene. Zavedamo se, da iz tega omejenega vzorca grafitov ne moremo sklepati, katere vrste sporočil v grafitih v resnici prevladujejo. Za celovit vpogled v vrste sporočil bi bila potrebna obsežnejša analiza.

Graf 11: Vrste sporočil v Piranu

Iz grafa 11 je razvidno, da je v Piranu največ grafitov s humoristično vsebino, sledijo eksistencialistični, ostali pa so enakomerno razporejeni. Zanimivo je, da so izenačeni politični, vulgarni in družbeno angažirani grafiti, nismo pa zasledili nobenega ekološkega.

Prilagamo nekaj primerov grafitov z različnimi sporočili iz Ljubljane in Pirana.

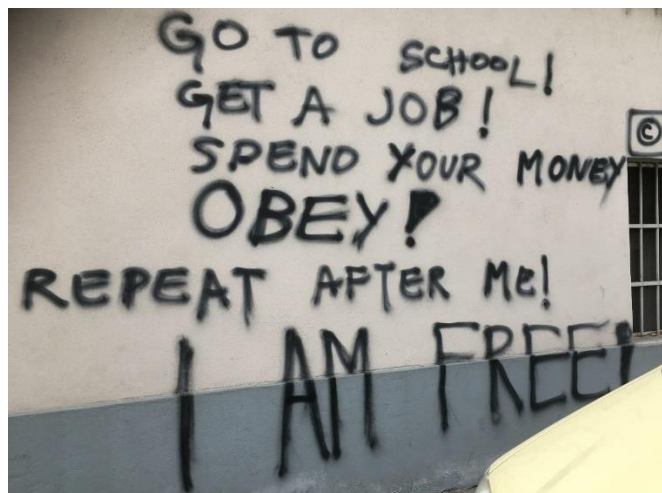
Slika 20: Primer ekološkega grafita, Poljanska ulica, 6. 3. 2022, K. Jerele

Slika 21: Primer političnega grafita, Šlajmerjeva ulica, 16. 12. 2021, P. Zupan

Slika 22: Primer epidemičnega grafita, pri Metelkovi, 5. 3. 2022, K. Jerele

Slika 23: Primer družbeno angažiranega grafita, Snežniška ulica, 6. 3. 2022, K. Jerele

Slika 24: Primer humorističnega grafita, Prešernovo nabrežje v Piranu, 5. 2. 2022, L. Strajnar

4. REZULTATI

4.1 Podobnosti

Glagolski in sodobni grafiti imajo naslednje skupne elemente:

- podpise,
- letnice,
- sporočila,
- prikaz razmer časa,
- namen (dati duška svojemu čustvovanju (Zor, 1985a, 185),
- podpis enega človeka na več krajih (Grgur Šindler v 16. stoletju in »kronica« v sodobnosti).

Slika 25: Glagolski podpis Grgurja, Dolenja vas, 9. 2. 2022, Z. Trošt

Slika 26: Podpis sodobnega grafitarja v obliki kronice, 7. 3. 2022, K. Jerele

Opazile smo tudi naslednji podobnosti:

- na dovoljenih lokacijah najbolj prevladajo grafiti z nerazumljivo vsebino. Tudi mnenje anketirancev v našem uvodu je podobno.
- Helena Kenda je izpostavila, da veliko mladih izdeluje grafite zaradi vpliva televizije in reklam. Tudi grafitar v našem intervjuju je omenil, da je grafite videl na televiziji.
- Helena Kenda meni, da je pisanje grafitov močno adrenalinsko doživetje, kar je omenila tudi grafitarka v našem drugem intervjuju.

4.2 Razlike

Glagolski in sodobni grafiti se razlikujejo v:

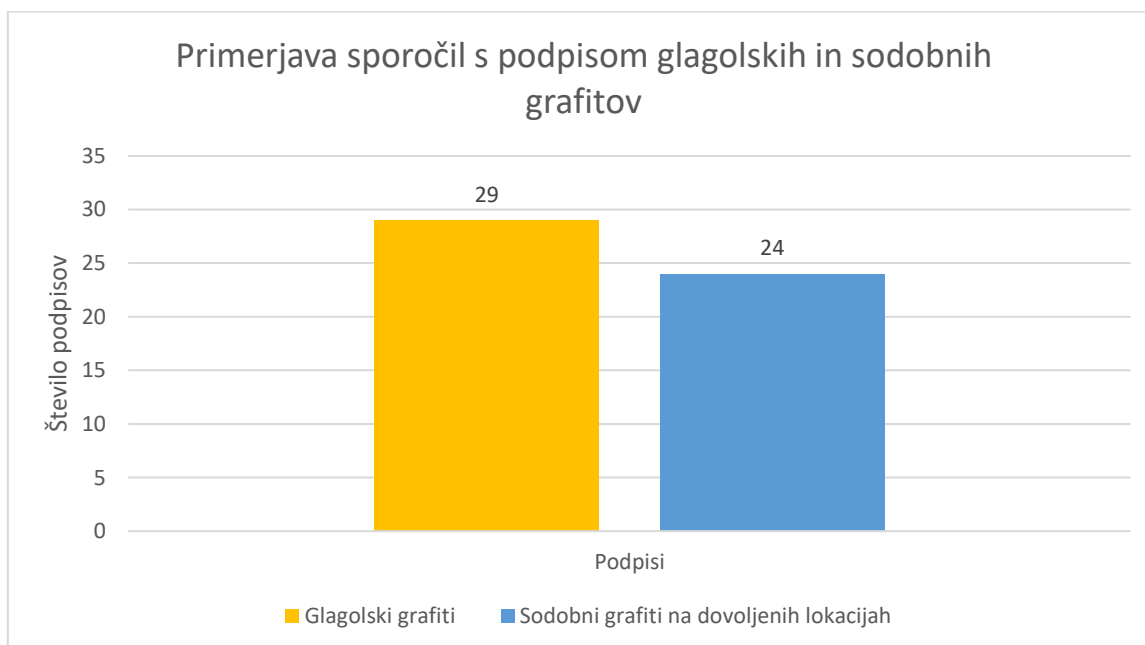
- **času nastanka:** glagolski grafiti so nastajali med 1402 do 1639, sodobni pa nastajajo v sedanjem času;
- **jeziku:** prvi so napisani v stari cerkveni slovanščini hrvaške redakcije (le eden v slovenščini), drugi pa predvsem v slovenščini in angleščini;

- **lokaciji:** glagolski grafiti so napisani predvsem v cerkvah in notranjih površinah, sodobni grafiti pa so napisani predvsem na zunanjih površinah javnih in zasebnih objektov;
- **piscih:** včasih so bili pisci predvsem romarji in duhovniki, sedaj pa pišejo predvsem mladi in »poklicni« grafitarji;
- **tematiki:** analizirane glagolske grafite smo po tematiki razdelile na tiste, ki prikazujejo razmere, na grafite z versko tematiko in poročila; analizirane sodobne grafite pa smo razdelile na: politične, družbeno angažirane, epidemične, ekološke, vulgarne, eksistencialistične in humoristične;
- **načinu ustvarjanja:** včasih so bili grafiti z ostrimi predmeti vrezani v steno, sedaj pa so naslikani s spreji, valjčki, matricami ...;
- **velikosti:** glagolski grafiti so zelo majhni, v velikosti mezinca, sodobni večinoma veliki, v velikosti otroka.

Sporočila s podpisom

Glagolski in sedanji grafiti vsebujejo letnice, podpise in sporočila. Zanimalo pa nas je koliko sporočil je podpisanih tako pri glagolskih grafutih kot pri sodobnih grafutih na dovoljenih lokacijah. Skupno smo analizirale 284 grafitov.

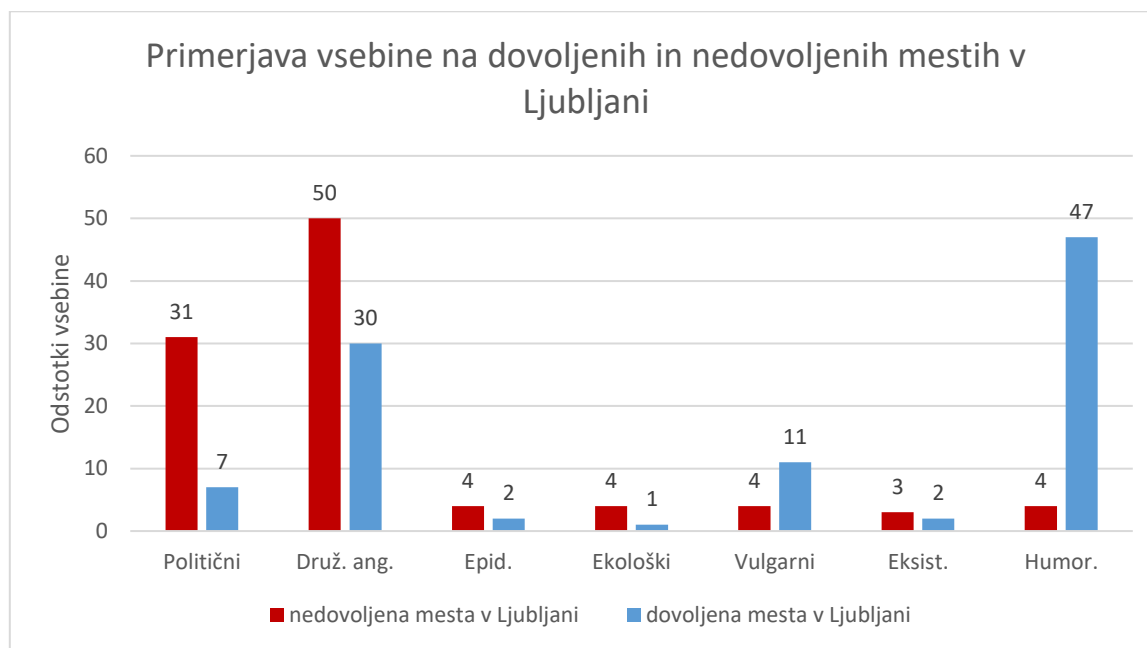

Graf 12: Primerjava sporočil s podpisom glagolskih in sodobnih grafitov

Iz Grafa 12 je razvidno, da je podpisanih več glagolskih kot sodobnih grafitov. Sklepamo, da je imel v preteklosti podpis veliko vrednost, saj niso znali vsi pisati. Pri sodobnih grafutih pa

nas je negativno presenetil nizek delež podpisov, saj je od 209 analiziranih grafitov le 24 podpisanih, kar predstavlja 11 % delež. Razlag za takšno stanje je najbrž več. Domnevamo lahko, da podpis izgublja vrednost in da avtorji grafitov ne stojijo za svojimi grafiti. Tej temi bi lahko namenili nadaljnje raziskovanje.

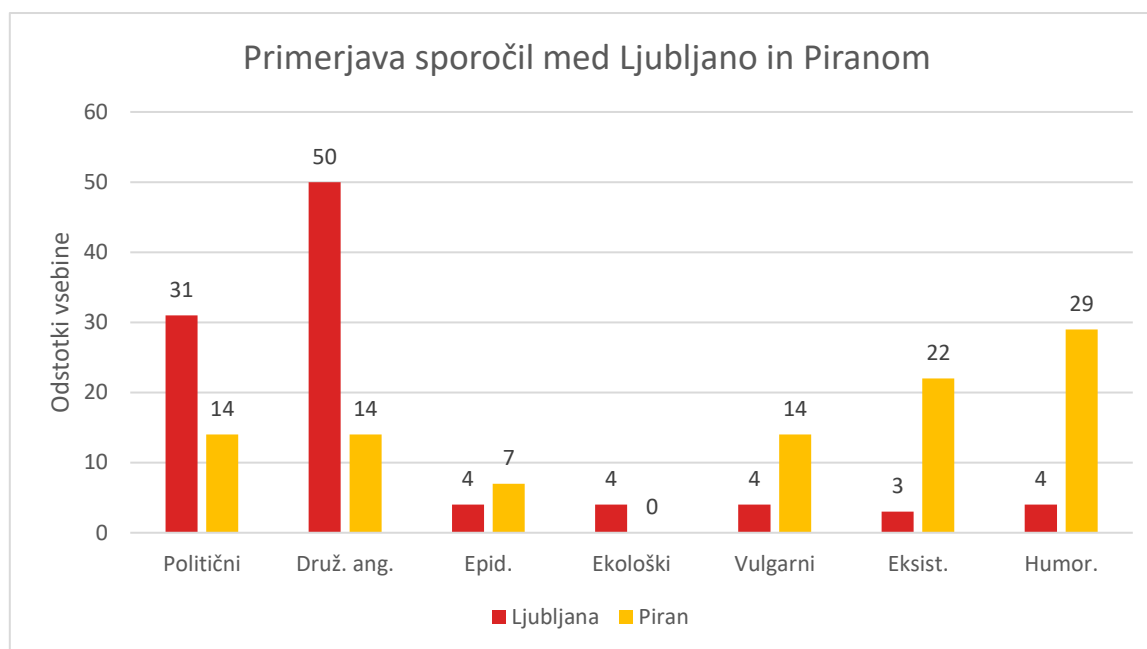
Vsebina na dovoljenih in nedovoljenih lokacijah

Graf 13: Primerjava vsebine na dovoljenih in nedovoljenih mestih v Ljubljani

Iz Grafa 13 je razvidno, da med analiziranimi grafiti na nedovoljenih mestih prevladujejo grafiti z družbeno angažirano vsebino, na dovoljenih pa grafiti s humoristično vsebino. Na nedovoljenih lokacijah smo našle tudi več grafitov s politično, epidemično, ekološko in eksistencialistično vsebino, na dovoljenih pa več vulgarnih grafitov. To nas je začudilo, saj smo predpostavljale, da je na dovoljenih lokacijah več vsebinskih grafitov s pozitivnim sporočilom. Zavedamo pa se, da iz teh podatkov ne moremo dokončno sklepati o tem, katere teme na nedovoljenih lokacijah zares prevladujejo, saj nismo zajele vseh grafitov.

Zanimala nas je tudi primerjava vsebine grafitov na nedovoljenih lokacijah v Ljubljani in Piranu. Primerjavo smo prikazale v Grafu 14.

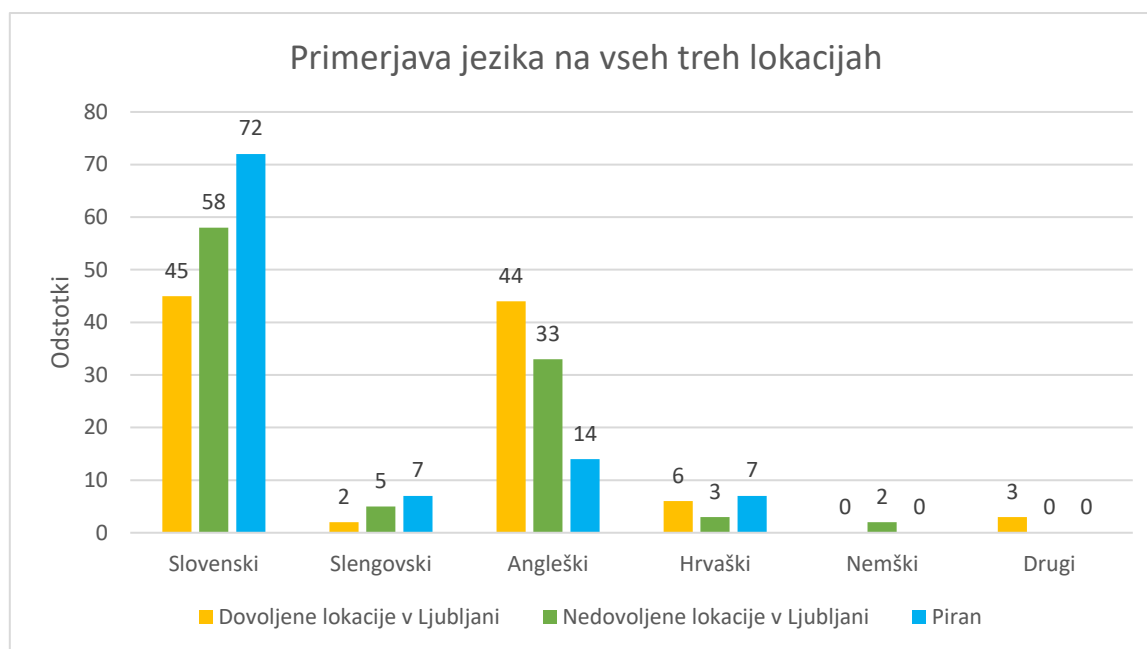

Graf 14: Primerjava sporočil med Ljubljano in Piranom

Iz grafa 14 je razvidno, da med analiziranimi grafiti na nedovoljenih lokacijah v Ljubljani prevladujejo grafiti z družbeno angažirano vsebino, v Piranu pa grafiti s humoristično vsebino. V Ljubljani je več grafitov s politično in ekološko vsebino, v Piranu pa z eksistencialistično, vulgarno in epidemično vsebino. Ugotavljamo, da med grafiti v Ljubljani in Piranu ni vsebinskih podobnosti. Domnevamo, da zato, ker je Ljubljana je politično in gospodarsko središče, Piran pa lepo, obmorsko turistično mesto z veliko sonca in morjem, kamor veliko ljudi prihaja na oddih. Zanimivo bi bilo raziskati, kako lega mesta in klimatske razmere vplivajo na sporočila, ki jih pišejo grafitarji.

Jezik

Zanimala nas je tudi primerjava jezika med grafiti na dovoljenih in nedovoljenih lokacijah v Ljubljani ter grafiti v Piranu.

Graf 15: Primerjava jezika pri vseh treh lokacijah

Iz Grafa 15 je razvidno, da je med analiziranimi grafiti na vseh treh lokacijah največ grafitov, napisanih v slovenščini, sledijo pa grafiti v angleškem jeziku. Podatek, da je največ grafitov v slovenskem jeziku, nas je razveselil. Pričakovale smo tudi večji delež slovenskega slenga. Dejstvo, da grafitarji uporabljajo manj slenga kot pa knjižne slovenščine, nas je razveselilo, saj sklepamo, da ljudje znajo uporabljati slovenski knjižni jezik.

5. RAZPRAVA

5.1 POTRDITEV HIPOTEZ

1. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: V čem se sodobni grafiti razlikujejo od glagolskih grafitov in v čem so si podobni?

1. HIPOTEZA: Sodobni in glagolski grafiti nastajajo na zunanjih površinah.

UGOTOVITEV: Glagolski grafiti so se ohranili le na notranjih površinah cerkva, na freskah. Sodobne grafite smo zasledile le na zunanjih površinah, zato je **naša hipoteza delno potrjena**.

2. HIPOTEZA: Pri glagolskih grafitih je prevladovala slovenščina, pri sodobnih grafitih pa prevladuje angleščina.

UGOTOVITEV: Glede na Graf 2 je v glagolskih grafitih prevladovala stara cerkvena slovanščina hrvaške redakcije, le en glagolski grafit je bil napisan v slovenščini, med sodobnimi grafiti pa iz Grafa 5 razberemo, da na dovoljenih lokacijah prevladujejo nerazumljive besede (Cyber language), slovenščina in angleščina pa sta si primerljivi. **Naša hipoteza je ovržena.**

3. HIPOTEZA: Več kot polovica glagolskih grafitov ima versko vsebino, več kot polovica sodobnih grafitov na dovoljenih lokacijah je družbeno angažiranih.

UGOTOVITEV: Iz Grafa 3 je razvidno, da jih ima od 75 analiziranih glagolskih grafitov samo 36 sporočilo, ostali pa so letnice ali podpisi, zato verska tematika ne prevladuje. Iz Grafa 9 je razvidno, da na dovoljenih lokacijah prevladujejo nerazumljivi grafiti, nekateri v Cyber jeziku, ne pa družbeno angažirana vsebina. **Naša hipoteza je ovržena.**

4. HIPOTEZA: Več kot polovica raziskanih grafitov je podpisanih.

UGOTOVITEV: Od 284 grafitov je le 53 grafitov podpisanih, kar predstavlja le 20 % vseh analiziranih glagolskih in sodobnih grafitov na dovoljenih mestih. **Naša hipoteza je ovržena.**

2. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Zakaj so nekateri sodobni grafiti nerazumljivi?

5. HIPOTEZA: Sodobni grafitarji uporabljajo svoj skrivni jezik.

UGOTOVITEV: Glede na Grafa 5 in 9 je razvidno, da na dovoljenih lokacijah prevladujejo nerazumljive besede, ki se velikokrat ponavljajo. Za nekatere od njih smo ugotovile, da so napisane v Cyber jeziku, drugim pa nismo našle pomena. Iz tega lahko sklepamo, da grafitarji res uporabljajo svoj skrivni jezik, ki ga drugi ne razumemo. **S tem je naša hipoteza potrjena.**

3. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Ali se vsebina sodobnih grafitov v Piranu in Ljubljani v čem razlikuje?

6. HIPOTEZA: V Ljubljani je več političnih grafitov kot v Piranu.

UGOTOVITEV: Iz Grafa 14 je razvidno, da je v Ljubljani večji delež političnih grafitov kot v Piranu. **S tem je naša hipoteza potrjena.**

5.2 TEŽAVE PRI RAZISKOVANJU

Pri raziskovanju smo naleteli na nekaj težav:

- Grafitov na nedovoljenih mestih je zelo veliko in nismo mogle fotografirati vseh, zato tudi nismo mogle dobiti realnega deleža vsebine in jezika.
- Veliko števila grafitov nismo razumele, saj so bili nerazumljivo napisani, prekriti z drugimi grafiti ali napisani v skrivnem ali Cyber jeziku.
- Glagolski napisi so zelo majhni in jih načenja zob časa, zato jih je težko prebrati in natančno analizirati.
- V cerkvi v Dolenji vasi so v času našega obiska potekala restavratorska dela, zato je bilo preučevanje oteženo.

5.3 NADALJNJE RAZISKOVANJE

Naša raziskava nam je odprla veliko možnosti za nadaljnje raziskovanje:

- Fotografirale bi grafite v različnih krajih po Sloveniji in jih primerjale med seboj.
- Poskušale bi natančneje preučiti grafitarski jezik in izdelati slovarček.
- Še bolj bi se poglobile v zgodovino nastajanja grafitov v Sloveniji.
- Obiskale bi vse cerkve z obzidjem (taborske cerkve) v Sloveniji in preučile grafite v njih.
- Preučile bi grafite v drugih pisavah (npr. latinica).
- Raziskale bi pomen priimkov in podpisov.
- Na dovoljenih lokacijah bi preučile delež slikovnih in delež zapisanih grafitov.
- Ali obstaja razlika med podpisom na slikovnih grafutih ali na zapisanih grafutih.
- Vrste grafitov bi preučevale glede na geografsko lego mest in podnebje, zanima nas, ali so grafiti v Mariboru drugačni od grafitov v npr. Novem mestu.
- Raziskale bi, kako se jezik spreminja, ali je pisava statična, se spreminja, ali je gajica naša zadnja pisava ...

6. ZAKLJUČEK

»Vam je všeč družbeni sistem, v katerem živite? Pa bo vašim otrokom?« se glasi grafit v Ljubljani. Seveda ni podpisan. Tako njegovega pisca ne moremo vprašati, če je družba všeč njemu. In njegovim otrokom. Vsekakor pa ob branju tega grafita pomislimo na vse mogoče in nemogoče spremembe, ki bi se morale zgoditi, da bi se svet spremenil na bolje. Grafiti so podpisi naše družbe. V nas spodbujajo kritično razmišljanje, ki lahko pripelje do tega, da postanemo boljše osebe, ki stojimo za tem, kar govorimo in kar mislimo. In se z gotovostjo podpišemo pod svoje trditve. Grafiti sicer niso boljši od nas, so naše ogledalo, ki brezkompromisno prikaže današnjo družbo. A se zaradi njih lahko izboljšamo. In popravimo.

Začnimo z ljubeznijo. Do drugih, do nas in do okolja. V svetu in družbi potrebujemo več ljubezni. Potem ne bodo več potrebni grafiti, da bi nas spominjali na to.

Slika 27: Vzhodni del zidu ob Foerstnerjevem vrtu, 6. 3. 2022, K. Jerele

7. LITERATURA IN VIRI

Babič, V. (2014): Učbenik stare cerkvene slovanščine. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Fučić, B. (1982): Glagoljski natpisi. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Konda, H. (2017): Grafiti v Ljubljani: zgodovina, grafitarji, mesto. Pridobljeno na: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-902Q3ZEJ/94429334-23f4-4b32-8441-98d43771d6b9/PDF>

XXI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Zbornik predavanj, Ljubljana, 1985.

Zor, J. (1977): Glagolica na Slovenskem. Slovansko jezikoslovje. Nahtigalov zbornik ob stoletnici rojstva. Ljubljana 1977, 483–495.

Zor, J. (1985a): Bogoslovni vestnik, letnik 45, leto 1985, štev. 2, 183–191.

Zor, J. (1985b): Delo Cirila in Metoda med Slovenci (Ob 1100-letnici Metodove smrti).

8. PRILOGA

8.1 Glagolski grafiti

Bodešče, cerkev sv. Leonarda, 1496 LET GOSPOJDNIH ČUPE
Bukovica pri Škofji Loki, 1500 SE PISA GAŠPAR. ČAŠPAR L(A)Z(A)RIČ Z KRŠANA B(OG) MU POMOZI
Čedad Furlanija, cerkev sv. Frančiška, Trbiž zamejska Slovenija, 1402 ČUB
Dole pri Krašcah na Dolenjskem, 15.–16. stoletje TO PISA POP IVAN' Z BRIBIRA KADA STAŠE V MURAČE BIŠE KAPEL(AN)
Dolenja vas pri Senožečah, 1568 ČFM3 MATIJ PLIVAČIČ PISE BOG JE MENE POKLICAL SIN BOŽJI SVETUVAL DVH (S)VETI POSVETIL TA PRAVI ONI BODE SVOJEJU VERE ŽIV GRGUR BODETE TREZVINE (.....) TEGA VINA S KATERIM (...) TO POŽELENIJ USEGA HUD (...) TO PISAH GRGUR ŠINDLER
Dornberk, 1474 POP JuRI ČFNG (MDLXXIII)
Godešič, 1513 TO PISA PETAR' IZ BUŽA P(O)MOZI MU BOG' ČFA
Hrastovlje, 1490 (...TO DELO BE S)VRŠENO NA DAN SVETE MAR(GARETE....) LET G(OSPOD)N(I)H ČUP HOC OPUS FIERI FECIT TOMIC VRCHOVICH DE (.....MAGISTER) IOHANNES DE KASTUA PI(N)XI(T) BARU PROFETA JOEL DAVID S(VETA) LU(CIA) V (I)ME B(O)ŽE ČF3I IJuNA DRUGI D(A)N (VA VRIME) G(OSPO)D(INA) PAPE LEONA I I LEONARDA LORED(A)NA DUŽA BENETAČKOGA I G(OSPO)D(INA) Z BERG(AMA) ŠKOFA KOPARSKOGA I MISER FRANČISKA MULA P(OTE)ŠTATA I

MISER PASKVALA INGALDA KAPITANA BIŠE SVRŠENA TA TLA P(O) MEŠT(RI)
ANTONI DAMIDUN A PO PROŠNI REDO(VNIK)A ŽAKAN I OSTALIH SUSED.
MAT(E)
Z (GLAGOLJICOM) ČUPZ
TO PIS KI VO....
OSAL NE BIJ OSLE TEGA SV(ETO) GA MU ŽA KI STVORI NEBO I ZEMLU I VSE
STVARI OVEGA SVETA I ZNA TI O NEBORE DUMAE TO STVORENIE TVOE I
ČINIŠ STVARI NEMU TAKOVE
ČFMA TO SU MAŠE OLTARA SVETEGA BAŠTINA
SE PISA ŽAKAN....
ČFIŽ NA D(A)N S(VETA) GO NAZARIA KADA BI PRNESEN NOVI PRAM(E)NT
ČHIG KADA (DA) SAM BIL E POP PRE MIKU(MI)LA BUDAKOVIĆ U HRASTOVLA
DAN MAJA J
Č(F)M(?) TO P(I)SA KI V(O)LI PR(I) MIZI SIDEĆ VINO PITI NEGO KOPATI I KI VOLI
VINO NEGO KROP KI TO PISA BOG MU POMOZI I SVETA MARIE AMEN VSAKI
RECI KI TO ŠTAL BUDE BOG MU POMOZI I CETERA VRAGU NA RAME
....TO PISA ŽULJAN ŽAKAN
ČFN TO PISA PRE ANTON SVETINA KADA BIH KAPELAN
ČFKV TO PISAH PRE IVAN
VA IME BOŽE TECIŠE LET GO(SPODNI)H ČFN DA BE PŠE(NICA) PO STAR
L(I)B(A)R I BIŠE UNČA KRUHA SAKA ZA SOLD I BIŠE VELIKA KAREŠTIJA
ČFMA TO SU MAŠE OLTARA TRIH KRALI
SVETA TROICA POMILUI NAS
ČFKE SIE PISA POP GRG(U)R LUŽIĆ....ČIĆ IZ KRINGE BUDUĆ KAPELA(N)
KUBEDE POL
ČFKE SIE PISA POP MATEI ŠKRPOČIĆ Z LOPARA
ČFI T MI ..... M .. K... PISAH JA PRE IVAN(?) VISINTIN RODOM Z L(A)B(I)NA
GR M....NEMO JE VINO PIT S B
ČFBI OKTEBRA NA S(VE)T(OG)A MARTINA DAN(A) TO PISAH E PRE M(I)KULAŽ
BUDUĆI FARMAN V TO VREME
B(OŽ)E B(OŽ)E MOI

KADA BIHOM POPA MOJ..... PRE MIHEL PLOVANU PREDPOČTOVANEM LOKE.....MLADEH MISAH JA PRE JURE RODOM Z VRTONIGLE BOG NAS SVE VESELI VA.....AM(E)N
Jablanica, 1544 PIS(A)H E PAV LE ČIKADIĆ ČFN; ČHV PISA H ŽAKAN MILAN ŽASKIĆ; ČHV MISEC(A) IJuN DA(N) IV KADA PISAH E GRGUR DOBR(O)VIĆ;
Kontovel, zamejska Slovenija, 1534-1591 ČFO PISAH JuRE P; ČFJG MISECA PERVARA D(A)N IE TO PISAH JA POP MIHOV(I)L S CRIKVENICE; ČFPZ TO PISAH POP MATIJ MIHOV(I)LIĆ S CRKVENICE; LEVAC KRIŽANIĆ PREOŠT PAZINA ČFME; ČFJD VUK RASHINI (?) K.....VEC E LUC. IZJIDA; POP ANDREJ TO PISA KAPELAN; ČFPA TO PISA EDRE ŽAKAN OD ROVINA
Mače, 15.-16. stoletje ILIE NA E
Mošnje pri Radovljici, 15.-16. stoletje TO E ZAL Č(OVI)K VA IME BOŽIE
Podgraje, 1630 PILF'
Pomjan, 16 stoletje ČFJV (?) TO PISA POP MARKO KRŠKOVIĆ KI (.....) (.....) OT SVETAGO ANTONA
Sv. Anton, 1567 ČFMŽ MISECA MAE NA I DAN BI (S) VRŠEN' S HRAM PO MEŠ(TRI) PAVLI KONCI I POD STA(REŠIN) U ANT(O)NOM GRGURIĆEM
Vremski Britof, 15.–16. stol. V ONO VRIME KADA BUDEŠE VELIKA ZLA VODI TO PI(SA)H JA TO PISAH JA POP TOMAŽ TO PISA GREGOR ŠINDLER ČFMG

Zanigrad, okoli 1400

ČUKŽ M(E)S(E)CA ENVARA Z DAN DA BE (BENA KARIE) (B?VŠE MOE (DEKLA??)

MEŽNA RIE V ZVANIGRADSKOI I TA DAN BE (.....) NA UZLOBCA (?);

POP' FILIP';

TU SO GROBI

TO PIS M(AT)EI ŽAKAN Z BRSEČA KOMU E Z(EMLA) MATI GROB PLAĆA

...T S(VETA)GO STEPANA KADA BEŠE PODRUŽNI GOSPOD (.....)

SE PISA POP MIHOVIL

SE PISA POP

TO PISA JuRKO POP'

POP EKOVA PISA

(S)TEPAN PR(.....) (.....)KUHI(?) MUČE

ČFMG MISICA (sic!) SIKTEBR (sic!) NA DAN IŽ TO PISA POP PAVAL

S....ŠE....TO....NA DAN S(VE)TOGA ŠTEFANA.....MNKA DAN

D....TU...POKRŠĆENE TE CRKVE.....

TO PISA ANDREI POP K(A)DA (BE)ŠE V LOCI PODR(U)ŽNIK' V TO VR(E)ME

B(E)ŠE V LOK' MIHAL OD L(?) (.....)A LA HRA V....KO GR...D' I NI...ŠE NOSE(..)

A VAŠE ČUL

LET GOSPODNIH ČUL TO PISA ILIE POP JuRE

Žunovec, 1552–1558

ČFLB DANIEL PAVLIČ SIDI SE BOŽJ(A) VOLA PO ..... POISKA

ČFLŽ -1558

6.6 Zapisani grafiti na dovoljenih lokacijah v Ljubljani

#kultura
#nisem prijavila
1/4 STOLETJA NAM KRADEJO PRAVICO ENI IN ISTI OBRAZI
1107 KLAN
2 KR ENA
2.A Matic + Kaja
4EVER
a pa kurva kup novo jakno gadna je
ADEK CHOW ABEY
AGIL PHAR BLIN
AK!
ALIENS
AMKWKU
APESK
ARLET!
ASE
ASE
ASYL
baner
banja luka druž
BAS
BASOR
BERT MARE TIN

BHF
BORING
BORIS Z
BORISE 1107
brescia Ljubljana neuchaten
BUY
buy \$eth
CBS
cesar je nag
challe salle of the graff game!
Coollest cat in town
COUNT ME IN
CRACKING!!
CREW
CYBER KIDZ
Čiko je reku da bo razbil Zdena
DEBSA
DEMUS
dipping with skills
Dobro jutro
DOKE DOKE
DOMÉ
DONIRA
don't tell me to smile

DOPE
DUBLIN 2021
DŽABE
EIOS
ERK
ERNA
EROK
EROTMAN
EVA
fak!
fašizem ubija!... novi virus
FF kje je etike???
FICLK
FIONK
FIOTE YAKOI
FMR
FONK
FONK
free Lina
from Mallorca to Ljubljana
gala hala
GDLJ
gift
GLAVI

GNILA
god your back
GOOD BOI
hej rone
HERZPE
HROM
HROM
HUDI
HUR
HYPERZ
I messed up kam
IDMA
ILIDA=MUZE
ISHA
janša is tot!
Janša, vlada covid 19 = svoboda
jebi se slivnik!
JEP
JOKI
JON
Kakšne barve je deteljica?
KAPITALIZEM RAZŠIRIMO UPOR
KINE'
KNOM
KUD FOOD

la genta esta muy loca! (<i>Ljudje so tako nori!</i>)
LANA, O LJUBIM TE TEKI
LEGENDE
LIOM
LJUB
love
Lublana
MAK!
Marko
MASK
MEG!
meje
MIND BLOWN!!
miška moja
MOCE
MORE LOVE
MORSE
MURTO!
narave ne damo
Oču kurac
OPEKA
ORLP
ORTE
oto
OTZER

PDG
PLANET RICK
PMS
POIF
POLZO
poop zup
POP TV laže
port one
PRAVLJICA
rackin up!
RAMEN
RANZ
RASE?
RAZE
REF
RETRO
RIBA
RKC desnica in kapital
RLET TUMOR AKOR 20
ROETER
ROGLAB
Rok
rombeca! Cigby
ROTMAN
RTM

RTV SLO laže dejstvo, tudi to dela javni medij (nora 24 še bolj!!?)
rudnik
SABRIA
SAG=NDC.
SARA
SASU
SD GANG
she tell u she love u dog, then went - and fuck ur- best friend
SHIT
SHQIPE ME
SIMK
SKP
SLAPL
SLOP
SLOPIE
SMART
smile
SMOG
SMOG
SMOGER
SNOG
SPACE
SPIESH
Spizdite!
sport

STOP ILMIGTATIUM
sus impostor
SWIS
SWIS
SWISč
SWISER
SWISH
SZAP
taflaf
target practice!!
then she hit in with that line, we should be frend? U break on Monday
TROR
TTRN8
tumor
Tvoja mami
UALID AMUZE HYPERZ
ultra
UP
UPSET
usual suspect
V.I.P.
vsi na kolesa 4. september 2022
WAKER
wali
WIMBO

WTF
XD
YELLAS
yellow fat
YOWN
ZAEOS
ZEJDY
ZEK
ZELDI
zinger
ZUKER
ZWAIS
živi

6.7 Zapisani grafiti na nedovoljenih lokacijah v Ljubljani

Dravlje gheto
OMG we are out of weed
Štajerskaa goveda
Tudi ko vse preraste plevel, objem, poljub bo naju grel
Krave ≠ sužnji
On mute
Nova vlada, isto sranje
all you see is tumor
talk to me nice
Izredne razmere rodijo razredne ukrepe
Delavce na varno, politiki na varno.
Domzi - star zajla (antifa)
DiktatURA
Samo pijan mogu da prebolim.
Borb (znak za antifa) ZA SVOBODO
FUCK
Brez cerkve, brez gospodarja
Smrt patriarhatu
A ste vi čist nori? Posekali ste <u>zdrava</u> drevesa!! Zakaj????
Covidfašizem
Revolucija bo
Maske dol! Upor! 11. 7.
feministična
Kill pigs
Some sand + some heat

Kill nazis
Alter cold war global warming
Maske ~~dol~~ gor. To je revolucija!
On the streets
Modrijani neue slowenische Kunst
16. 1. antifa
Revolution on off
Policija ubija
Vsak režim 1x pade.
11. 1. 21 Prašicki na begu
Smrt janšizmu
Smr janšizmu
Lep večer
U kini jedu pse, a u muriji govna
SDS korupcija Nevarnost
Vlada pada
mi smo univerza
Go to school! Get a job! Spend your money! Obey! Repeat after me! I am free!
Be a sheep (ofu)
Family man
Supports terorisse!
Vsi na kolesa! 4. september 2020
Gospodarska rast je past
Cena = ocena ocena ≠ znanje

Vsak dan je dan žensk! 8. 3. ob 6.00 Kongresni trg
ŠOU študentom! 4. 12.
Korupcija
Sistem ubja
Moč ljudem, ne strankam
Proti diktaturi kapitala
Nihče ni ilegalen
Antikapitalista
Defend Rog
Skupaj za podnebno pravičnost
Na ruševinah kapitalizma bomo zgradili pravičnejši svet
Poklonite mi nju za rojendan
Ne bom rojevala: policajev, vojakov, fašistov ...

PCT= (<i>Kljukasti križ</i>)
Pravica za Katjo
Rog živi 19.01.2020
Virulentno st(r)anje
Za otroke gre
Karl odreši nas (heštek) Desus Kristus
Ograja mora pasti
No love
Slava Slovanom, smrt fašizmu
Our biggest fear is, that we are powerful bevond measure
Vam je všeč družba, v kateri živite. Pa bo vašim otrokom
Stoletja vam kradejo eni in isti obrazi!!! RKC, desnica in kapital (SD in ...)

8.4 Zapisani grafiti v Piranu

Slovenske novice. Lažemo že več kot 50 let! Še vici so zlagani!
OŠCKP oziroma šolski cilipon kurskega Pirana
kurba
No brain no ego
Dol z vlado
Nisem bil jaz
Smo sredi prikritega genocida, ta »cepiva« so v registru patentov registrirana kot bio orožje
Diakan, a tu trebam more da nacrtam? Ču napravit.
From the depts of the sea
Kako se na hitro umre?
Lahko me tudi kdo ubije, prosim
Za delavski razred
Naj me kdo ubije! Prosim, ni mi do obstoja, se ne potrebujem.
70 ima nona